

**”Se on niin selkee kun se kuva kertoo kuitenkin
monesti enempi kun tuhat sanaa”**

Päiväkodin työntekijöiden ja lasten näkemyksiä
pedagogisesta dokumentoinnista

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäen kampus, sosiaalialan koulutus

Kevät, 2018

Tiia Mäkinen

Sosiaalialan koulutus
Visamäki

Tekijä	Tiia Mäkinen	Vuosi 2018
Työn nimi	”Se on niin selkee kun se kuva kertoo kuitenkin monesti enempi kun tuhat sanaa” Päiväkodin työntekijöiden ja lasten näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista	
Työn ohjaaja	Saija Karevaara	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää päiväkodin työntekijöiden sekä lasten näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista sekä pedagogisen dokumentoinnin merkitystä. Opinnäytetyön työelämäyhteytenä ja tutkimusympäristönä toimi hämeenlinnalaisen päiväkodin ryhmä, jossa pedagogista dokumentointia toteutetaan valokuvaamalla.

Tietoperusta muodostui pedagogisen dokumentoinnin määrittelystä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi avattiin havainnointiprosessia, joka on yksi pedagogisen dokumentoinnin tärkeimmistä välineistä, sekä osallisuuden käsitettä. Tärkeää oli myös Hämeenlinnan kaupungin Satakielipedagogiikka.

Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto hankittiin teema-haastatteluilla. Työntekijöiden haastattelut toteutuivat yksilöhaastatteluna (4 kpl) ja 3–5-vuotiaiden lasten haastattelut ryhmähaastatteluna (5 lasta). Lapsille esitettiin samat kysymykset ensin katsomatta päiväkotiryhmän valokuvaseinää ja sen jälkeen valokuvaseinän äärellä.

Haastateltujen päiväkodin työntekijöiden mukaan pääosin valokuvien toteutetun pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan päivittäinen elämä näkyväksi lapsille, vanhemmille ja työntekijöille itselleen. Dokumenttien äärellä lapset kuvailivat yksityiskohtaisemmin tekemiään asioita. Tulokset osoittavat, että pedagoginen dokumentointi, tässä päiväkotiryhmässä valokuvat, auttaa lapsia muistamaan tehtyä toimintaa ja sitä, mitä toiminnassa on opittu.

Avainsanat Pedagoginen dokumentointi, varhaiskasvatus, osallisuus, Satakielipedagogiikka

Sivut 37 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Degree Programme in Social Services
Visamäki

Author	Tiia Mäkinen	Year 2018
Subject	Daycare center workers' and children's views about pedagogic documentation	
Supervisor	Saija Karevaara	

ABSTRACT

The aim of the thesis was to explore daycare center workers' and children's views of pedagogic documentation and its importance. The workplace partner and research surrounding was a group in a daycare center in Hämeenlinna where pedagogic documentation is carried out with photographs.

The theoretical background consists of the definition of pedagogic documentation. In addition, the observation process, which is one of the most important instruments in pedagogic documentation, as well as the concept of participation were defined. The pedagogy of hundred languages implemented in Hämeenlinna was also important.

The thesis was a qualitative research, the data of which were collected with individual interviews of four staff members and group interviews of five children aged 3 to 5 years. The children were asked the same questions twice; first, without looking at the photograph wall of the daycare group and then standing by the photograph wall.

According to the daycare center staff, with the help of the pedagogic documentation the daily life was made visible to the children, parents and the staff themselves. By means of pedagogic documentation, the children were describing things they had done in more detail. The results showed that pedagogic documentation, in this daycare center group, helps the children to remember the activities they have done and what they have learned of the activities.

Keywords Pedagogic documentation, Early education, Participation, The pedagogy of hundred languages.

Pages 37 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	3
3	TEOREETTINEN TARKASTELU	4
3.1	Varhaiskasvatuksen määrittely	4
3.2	Dokumentointi ja pedagoginen dokumentointi	5
3.2.1	Havainnointi	6
3.2.2	Valokuvaaminen dokumentoinnin välineenä	7
3.2.3	Dokumentoinnista pedagogiseen dokumentointiin	8
3.2.4	Kasvunkansiot	9
3.3	Satakielipedagogiikka	10
3.4	Lasten osallisuus	11
4	AIEMMAT TUTKIMUKSET	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
5.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	14
5.2	Kvalitatiivinen tutkimus	15
5.3	Aineistonkeruu teemahaastatteluina	15
5.3.1	Työntekijöiden haastattelut	16
5.3.2	Lasten haastattelut	17
5.4	Aineiston analyysi teemoittelemalla	18
5.5	Eettisyys ja luotettavuus	19
5.6	Päiväkodin valokuvaseinä	20
6	TULOKSET	22
6.1	Päiväkodin työntekijöiden haastattelut	22
6.1.1	Pedagoginen dokumentointi - tapa tehdä arkea näkyväksi	22
6.1.2	Valokuvaaminen pedagogisen dokumentoinnin välineenä	23
6.1.3	Lasten osallisuus pedagogisessa dokumentoinnissa	24
6.2	Lasten haastattelut	25
6.2.1	Mitä olet tehnyt viime viikolla päiväkodissa?	25
6.2.2	Mitä olet oppinut viime viikolla päiväkodissa?	26
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	27
7.1.1	Pedagoginen dokumentointi työntekijöiden kokemana	27
7.1.2	Pedagoginen dokumentointi tukee lapsen elämismailmaa ja oppimista	28
7.1.3	Pedagoginen dokumentointi valokuvien Satakielipedagogiikan näkökulmasta	29
7.1.4	Pohdinta ja kehittämis ehdotukset	30
	LÄHTEET	33

Liitteet

Liite 1	Teemahaastattelu runko
Liite 2	Lupakyselylomake vanhemmille

1 JOHDANTO

”Lapsella on sata kieltä sekä tapaa ajatella, ilmaista itseään, ymmärtää sekä kohdata muita”. Varhaiskasvatuksessa erilaisten aiheiden dokumentointi helpottaa varhaiskasvattajia käsittämään lasten erilaisia keinoja kohdata ja pohtia erilaisia tapahtumia, oppia sekä toimia sosiaalisessa kanssakäymisessä toisten kanssa. Pedagogisen dokumentoinnin päällimmäisenä tavoitteena on tehdä lapsen elämismailmaa näkyväksi meille aikuisille sekä heille itselleen. (Hämeenlinnan kaupunki n.d.)

”Pedagogista dokumentointia korostetaan tärkeänä osana varhaiskasvatusta vuonna 2017 julkaistussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen menetelmänä” Dokumentointia on tehty varhaiskasvatuksen saralla jo kauan, mutta vasta nyt useimmat päiväkodit ovat siirtymässä dokumentoinnista pedagogiseen dokumentointiin. Pedagogisen dokumentoinnin tärkeimpiä tavoitteita on hankkia tietoa lapsen elämästä ja hänen kiinnostuksen kohteistaan, jotka toimivat lähtökohtana toiminnan suunnittelulle, toteutukselle ja arvioinnille. Dokumenttien — esimerkiksi kuvien — avulla voidaan lasten kanssa yhdessä palata aiemmin tehtyihin asioihin ja tarkastella lapsen kehitystä ja oppimista. (OPH 2016, 37.)

Varhaiskasvatuksen arjessa dokumenttia käytetään työkaluna, jonka tarkoituksena on tehdä näkyväksi sekä tallettaa ja kuljettaa tunnelmia sekä tietoa ja näkemyksiä. Tärkeää on oivaltaa, ettei dokumentointi aivan itsestään muutu pedagogiseksi dokumentoinniksi. Dokumentointi luokitellaan pedagogiseksi, kun dokumentteja tulkitaan ajatuksena suunnitella ja kehittää varhaiskasvatusta. (AVI 2017.)

Pedagogisen dokumentoinnin yksi tärkeimmistä menetelmistä on havainnointi. Sen avulla voidaan oppia tuntemaan lapsi paremmin. Varhaiskasvatuksessa havainnoinnilla pyritään saamaan selville lapsen mielenkiinnon kohteita, kokemuksia sekä tietoa lapsen kasvun ja kehityksen edistymisestä. Havainnoimalla varhaiskasvattaja saa tietoa, kuinka hänen tulisi toimia lapsiryhmän tai yhden lapsen kanssa edistääkseen lasten etua. (Koivunen & Lehtinen 2015, 16.)

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena on tarkastella pedagogisen dokumentoinnin merkitystä sekä varhaiskasvatuksen työntekijän että lapsen näkökulmasta. Valitsin aiheen, sillä lasten näkökulmaa pedagogiseen dokumentointiin on tutkittu vähän. Aihe valikoitui myös sen ajankohtaisuuden vuoksi, sillä vuonna 2017 julkaistussa Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH 2016) pedagoginen dokumentointi käsitetään varhaiskasvatuksen oleellisena osana suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen menetelmänä.

Opinnäytetyöni tietoperusta koostuu varhaiskasvatuksen yleisestä määritelmästä, dokumentoinnista, pedagogisesta dokumentoinnista, Satakieli-pedagogiikasta sekä lasten osallisuuden määrittelystä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön työelämäyhteytenä sekä tutkimusympäristönä toimi hämeenlinnalaisen päiväkodin ryhmä, jossa pedagogista dokumentointia toteutetaan valokuvaamalla. Päiväkotiryhmään kuuluu neljä työntekijää, joista kaikki osallistuivat tutkimukseeni sekä viisitoista 3–5-vuotiaasta lasta, joista viisi osallistui tutkimukseen. Työelämäyhteyttä avataan tarkemmin luvussa 2.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus, jossa yleensä suositetaan ihmistä tiedon lähteenä (ks. mm. Hirsjärvi ym. 2009, 164). Tutkimuksen aineisto hankittiin sekä lasten että päiväkodin työntekijöiden teemahaastatteluiden avulla. Lapsia haastateltiin ryhmänä ensin ilman päiväkodin valokuvaseinää teemahaastattelurunon avulla ja sen jälkeen valokuvien äärellä saman rungon mukaisesti.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää varhaiskasvattajien sekä lasten näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista. Työni yhteistyökumppaniksi valikoitui hämeenlinnalainen päiväkotikoti. Päiväkodissa toteutetaan erittäin valvotusti pedagogista dokumentointia, minkä takia valitsinkin sen tutkimuskohteeksi. Rintakorven (2017) mukaan varhaiskasvatuksessa dokumentointia on tehty jo kauan, mutta pedagogiseen dokumentointiin ollaan vasta useimmissa päiväkodeissa siirtymässä. Aikaisemmin pedagoginen dokumentointi on ollut yksittäisen päiväkodin tai varhaiskasvattajan tehtävissä oleva valinta, mutta nykyään se on toimintatapa, jota kaikkien tulisi noudattaa. (Rintakorpi 2017, 27.)

Aloitin opinnäytetyön teon marraskuussa 2017. Työn aiheeseen tutustuminen alkoi siten, että perehdyin ensi töikseni pedagogiseen dokumentointiin sekä Satakielipedagogiikkaan syvällisemmin. Pedagoginen dokumentointi on tällä hetkellä keskustelua herättävä aihe varhaiskasvatuksen saralla.

Satakielipedagogiikka on käytössä kaikissa Hämeenlinnan kaupungin päiväkodeissa. Se on ollut käytössä vuodesta 2009 lähtien. ”Satakielipedagogiikassa lapsi on oman elämänsä päähenkilö, joka kehittyy ja elää kokonaisvaltaisessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa”. Varhaiskasvattajan tärkeimpiä velvollisuuksia on kuunnella lasta sekä olla aidosti läsnä. Satakielipedagogiikka pohjautuu viiteen seuraavaan teesiin, joita avaan työissäni tarkemmin luvussa 3.4: 1. Lapsi on päähenkilö omassa elämässään, 2. Lapsi ansaitsee ”rikkaan” aikuisen, 3. Lapsi elää vuorovaikutuksessa oman ympäristönsä kanssa, 4. Lapsella on sata kieltä ja 5. Satakielen menetelminä pedagoginen dokumentointi ja tutkiva oppiminen. (Hämeenlinnan kaupunki n.d.)

Pedagogisesta dokumentoinnista on melko vähän kirjallisuutta. Tuoreimpia teoksia aiheesta on Rintakorven ja Vihmari-Henttosen Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa (2017), joka käsittelee erittäin monipuolisesti pedagogista dokumentointia. Olen tutustunut myös muihin Rintakorven materiaaleihin, kuten nettiartikkeleihin, joita hän on julkaissut. Rintakorpi on väitellyt Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa tammikuussa 2018 aiheesta Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Tutustuin myös pedagogista dokumentointia käsitteleviin opinnäytetöihin. Julkaistuista töistä omaa aiheettani lähimpänä oli Anna Rauhalan (2017) opinnäytetyö Se antaa mahdollisuuden palata asiaan - varhaiskasvattajien näkemyksistä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisesta sekä Marika Kellokummun (2018) opinnäytetyö Polku lapsen ajatuksiin – Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmän käynnistäminen päiväkodissa.

Opinnäytetyöni toimintaympäristö on hämeenlinnalainen päiväkotijärjestelmä ja tutkimuskohteena päiväkodin työntekijät sekä lapset. Päiväkotijärjestelmä valikoitui tutkimuskohteeksi heidän mielenkiintoisen ja melko pitkään toteuttamansa dokumentointitavan vuoksi. Päiväkodissa pedagogista dokumentointia toteutetaan valokuvaamalla. Varhaiskasvattajat ottavat joka päivä valokuvia tilanteista, jotka laitetaan päiväkodin seinällä olevalle valokuvaseinälle. Lapset ottavat myös itse valokuvia päiväkodin arjesta. Päiväkotijärjestelmäryhmä, johon opinnäytetyötäni teen on minulle entuudestaan tuttu, sillä vierailimme siellä koulun kanssa ja olen tehnyt sinne yhden koulutehtävän.

Opinnäytetyöni teoreettinen perusta pohjautuu suurimmaksi osaksi Rintakorven tekemiin tutkimuksiin ja teoksiin pedagogiseen dokumentointiin liittyen. Teoreettinen perusta pohjautuu luonnollisesti myös valtakunnalliseen sekä paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Opinnäytetyöni avainkäsitteitä ovat pedagoginen dokumentointi, osallisuus, varhaiskasvatus sekä Satakielipedagogiikka.

3 TEOREETTINEN TARKASTELU

Opinnäytetyöni tietoperusta koostuu varhaiskasvatuksen määrittelystä, dokumentoinnista, havainnoinnista, pedagogisesta dokumentoinnista, kasvunkäsittelyn määrittelystä, Satakielipedagogiikasta sekä lasten osallisuuden käsitteen määrittelystä. Seuraavissa alaluvuissa avaan edellä mainittuja aiheita. Varhaiskasvatuksen käsitteen avaan lyhyesti, tutkimustehäväni edellyttämässä laajuudessa. Eniten tässä luvussa käsitteelen pedagogista dokumentointia, sillä se on keskeisintä opinnäytetyöni tutkimustehävää ajatellen.

3.1 Varhaiskasvatuksen määrittely

”Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä”. Varhaiskasvatuksen päällimmäinen funktio on olla tukena lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä, kasvussa ja oppimisessa yhdessä lasten vanhempien/huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on palvelu, joka tukee lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa (OPH 2016, 14.) Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (OPH 2016) mukaan ”varhaiskasvatuksessa lasten oppimiset tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa”.

”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatuksen, hoidon ja opetuksen muodostamaa kokonaisuutta, missä painottuu erityisesti pedagogiikka”. Varhaiskasvatusta järjestetään yleisimmin päiväkodissa, mutta sitä voi olla myös perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena kuten leikki- tai kerhotoimintana. Jokainen

alle kouluikäinen lapsi on oikeutettu saamaan varhaiskasvatusta. Lapsen vanhemmat kuitenkin päättävät siitä, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen. (OPH n.d.)

Varhaiskasvatus luo vankan perustan lasten oppimiselle. Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen yksilöllistä kehittymistä tuetaan. Varhaiskasvatus mahdollistaa lapsille yhdessä oppimisen paikan. Osallistuminen varhaiskasvatukseen hyödyttää lapsen myöhempää kouluttautumista. (Koivula ym. 2017, 9.)

Varhaiskasvatus perustuu varhaiskasvatustieteeseen, joka perustuu lapsuuden erityisluonteen tunnistamiseen sekä tieteelliseen tietoon lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Oppimisen perustana korostetaan nykyään lasten omaehtoista ja aktiivista toimintaa. Varhaiskasvattajan tehtävänä on antaa tilaa lapsen itsenäiselle toiminnalle sekä aktiivisesti arvioida ja havainnoida lasten oppimisprosesseja. Varhaiskasvattajan opetus- ja kasvatustyö pohjautuu pedagogiseen tietoisuuteen, joka koostuu kontekstietoisuudesta, tavoitetietoisuudesta ja tietoisuudesta siitä, kuinka pieni lapsi oppii ja kuinka oppimista voidaan edesauttaa eli toisin sanoen opettaa lasta. (Heikka ym. 2009, 41.)

Päiväkodin lapsiryhmän tiiminvetäjä on lastentarhanopettaja, jonka vastuulla on pedagogiikka sekä toiminnan sisältö. Yhdessä muun päiväkodin henkilöstön kanssa hän ottaa käyttöön koko tiimin taidot, osaamisen ja menetelmät toteuttaakseen monipuolista ja laadukasta varhaiskasvatusta, jossa pedagogiikka korostuu erityisesti. (Heinonen ym. 2016, 82.)

3.2 Dokumentointi ja pedagoginen dokumentointi

Dokumentointi on tulkinnan, analysoinnin, toiminnan suunnittelun ja viime kädessä toiminnan ja arvioinnin uudelleen suunnittelun apuväline. Dokumentointi on todellisuuden mahdollisimman tarkkaa kuvaamista videoimalla, kirjaamalla muistiin tai tallentamalla muilla keinoilla. (Koivunen & Lehtinen 2015, 77.)

Dokumentointi tuo esille lasten osaamista ja ajattelun kehittymistä pitkällä aikavälillä sekä se toimii perustana toiminnan suunnittelulle ja arvioinnille. Tärkeää dokumentoinnissa on, että dokumentteihin palataan lapsen kanssa yhdessä ja keskustellaan niiden herättämistä ajatuksista. Dokumentointi erilaisin keinoin, esimerkiksi tekstein, videoin, valokuvien, piirroksin, äänin, värein ja numeroin, kuuluu myös monilukutaidon kehittymiseen. (Hujala & Turja 2017, 192.) Pedagogisen dokumentoinnin yhtenä tavoitteena voidaan pitää sitä, että sitä katsottuaan ihmiset haluavat palata siihen yhä uudelleen (Stacey 2015).

Rintakorpi ja Vihmari-Henttonen (2017, 7) kuvailevat pedagogista dokumentointia seuraavasti: ”Pedagoginen dokumentointi on tutkimusmatka, jonka kautta tutusta tehdään tuntematonta ja tuntemattomasta tuttua.”

”Pedagoginen dokumentointi on yhtenäinen prosessi, jossa dokumenttien ja havaintojen vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostaa käsityksen pedagogisesta toiminnasta”. Dokumentointi tekee mahdolliseksi lasten ja huoltajien osallistumisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun sekä toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Dokumentoinnin avulla on tarkoitus tulla tietoisemmaksi lasten elämismaailmasta, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Dokumenttien kuten piirrosten tai valokuvien kautta voidaan lasten kanssa yhdessä käsitellä heidän oppimiaan asioita sekä kehitystä. Pedagogisen dokumentoinnin kautta saatuja tietoja hyödynnetään varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa. (OPH 2016, 37.)

Pedagoginen dokumentointi ei ole enää yksittäisen päiväkodin tai varhaiskasvattajan tehtävissä oleva valinta, vaan toimintatapa jota kaikkien tulee noudattaa. (OPH 2016.) Rintakorven (2017, 28) mukaan pedagoginen dokumentointi ei itsestään solahda varhaiskasvatuksen arkeen, vaan edellyttää onnistuakseen suunnittelua, ajankäytön, toimintarakenteiden ja ammattiroolien kriittistä tutkiskelua ja kehittämistä.

Suunnitellun dokumentoinnin tarkoituksena on, että henkilöstö oppisi tuntemaan paremmin yksittäistä lasta, oivaltamaan lasten välisiä suhteita sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja lasten välisen kanssakäymisen luonnetta. Dokumentoinnin funktiona on toteuttaa lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Dokumentoinnin kautta saatuja tietoja sovelletaan esimerkiksi toiminnan tavoitteiden, työtapojen, oppimisympäristöjen, menetelmien ja sisältöjen sovittamisessa lasten tarpeita ja kiinnostusta vastaaviksi. (OPH 2017, 37.)

3.2.1 Havainnointi

Havainnointi on tärkeä osa pedagogista dokumentointia. Havainnoimalla lapsia päiväkodintyöntekijät saavat käsityksen, siitä mitkä tilanteet ovat lapselle merkityksellisiä, ja mistä kannattaa ottaa kuva eli dokumentoida tilanne. Havainnointi on asia, joka toimii yhtenä perustana pedagogiselle dokumentoinnille, sen avulla saadaan paljon tietoa lapsista ja heidän mielenkiinnon kohteista, kasvusta, kehityksestä sekä oppimisesta.

”Havainnoimalla saatu tieto lapsesta on kaiken lasten kanssa tehtävän lapsilähtöisen toiminnan perusta” (Koivunen & Lehtinen 2015, 15). Havainnointi on oiva keino oppia tuntemaan lapsi paremmin sekä tulla tietoisemmaksi hänen käyttäytymisestään ja sen syistä. Havainnoija saa tietoa lapsen mielenkiinnon kohteista, kokemuksista, kasvun ja kehityksen edistymisestä sekä oppimisesta.

Havainnointi tekee mahdolliseksi asioiden ymmärtämisen lapsen näkökulmasta. Mitä paremmin aikuinen tuntee lapsen, sitä enemmän hän pystyy ennakoimaan lapsen käyttäytymistä ja toimintatapoja. Tuntemus lapsesta on kasvattajan kaiken toiminnan suunnittelun perusta. Havainnointi on

kaiken toiminnan toteuttamisen ja suunnittelun sekä arvioinnin lähtökohta, koska havainnoinnin kautta saadaan tietoa, kuinka kasvattajan tulee toimia lapsiryhmän tai yksittäisen lapsen kanssa edistääkseen heidän etuaan. (Koivunen & Lehtinen 2015, 15–16.)

Päiväkodin arjessa havainnointia tapahtuu koko ajan ja kaikissa tilanteissa. Havainnointi tapahtuu usein huomaamatta esimerkiksi perushoitotilanteissa, joissa kuluu suurin osa ajasta päiväkodin arjessa. Havainnointia tapahtuu myös erikoistilanteissa, kuten retkillä ja juhlissa. Erikoistilanteissa lapsen tavanomainen käytös saattaa usein muuttua. Erilaiset tilanteet päiväkodin arjessa ovat oivallisia paikkoja havainnoida lasta ja ne antavat kasvattajalle ymmärrystä lapsen mielenkiinnon kohteista. (Koivunen & Lehtinen 2015, 22–31.)

Ennen kuin ryhmää tai yksittäistä lasta aletaan havainnoida, on päätettävä, miksi lasta havainnoidaan eli, mihin havainnoinnista saatua tietoa käytetään. Lisäksi on päätettävä mitä havainnoidaan, missä havainnoidaan, milloin havainnoidaan ja kuka havainnoi. Havainnoinnin kautta lapsesta saatu tieto helpottaa kasvattajaa toimimaan niin, että hän edistää lapsen hyvinvointia ja kokonaisvaltaista oppimista. Havainnoinnin avulla saatu informaatio lapsen kehitystasosta ja tarpeista mahdollistaa lapsilähtöisen toiminnan. (Koivunen & Lehtinen 2015, 15.)

3.2.2 Valokuvaaminen dokumentoinnin välineenä

Valokuvaus on laajalti käytössä oleva ja vakiintunut dokumentointimenetelmä varhaiskasvatuksessa. Valokuvaaminen on teknisesti nykyään hyvin yksinkertaista. Kameroiden kehittyminen on lisännyt kuvien onnistumisprosenttia. Valokuvaaminen on toimiva ja yksinkertainen tapa tallentaa lapsiryhmän sekä yksittäisten lasten toimintaa ja pysäyttää ympärillä oleva arki myöhempää tarkastelua varten. Päiväkodissa tilanteet vaihtuvat hyvin nopeasti ja ne harvoin toistuvat samanlaisina. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.)

Kaikkia päiväkodin arkisia toimintoja ei pysty millään tallentamaan kuvaamalla, joten on hyvä pohtia ennakkoon, minkälaisia asioita ja tilanteita halua kuvien avulla tallettaa. Tallentamisen arvoisia tilanteita tulee päiväkodin arjessa jatkuvasti ja yllättäen, siksi kameras tulisi olla helposti saatavilla kuvan ottamista varten. On olemassa sanonta, jonka mukaan kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Valokuva on todella voimakas viestinnän keino, etenkin jos kuviin on taltioitu lapselle itselleen tärkeitä tilanteita ja asioita. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.)

Rintakorven ja Vihmari-Henttosen (2017, 126) mukaan valokuvista tulee todella merkityksellisiä, kun niitä katsellaan yhdessä koko päiväkotiporukan kesken, niistä keskustellaan ja lasten eri näkemykset tilanteista kirjataan valokuvan yhteyteen. Valokuva välineenä antaa mahdollisuuden

osoitteluun, katsomiseen ja samasta asiasta keskusteluun. Keskustelun avulla voidaan saada selville lasten erilaiset näkemykset ja tulkinnat valokuvasta.

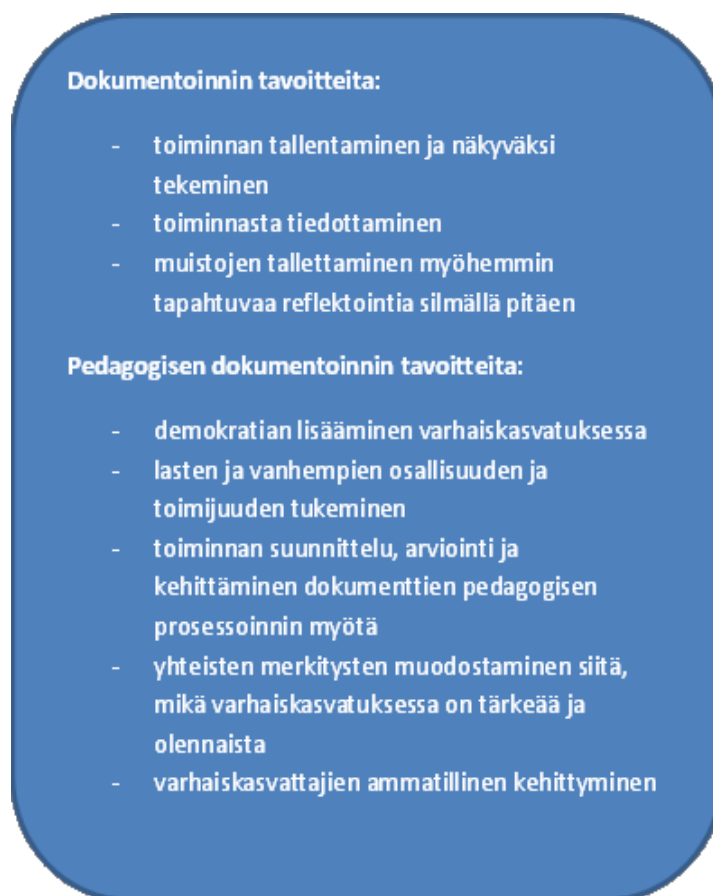
Jotta varhaiskasvattaja pystyy tulkitsemaan ja ymmärtämään lapsen ottamia kuvia on hänen tärkeää kuunnella lapsen oma kertomus kuvasta. Tutkimuksissa on osoitettu, että lasten itse ottamat kuvat toimivat kielellisen kehityksen vahvistajana lapset myös kuvailevat monipuolisemmin ja monisanaisemmin kuvia, jotka he ovat itse saaneet ottaa. Kuvien ottaminen osaksi päiväkodin jokapäiväistä toimintaa on tärkeää, sillä vasta silloin varhaiskasvattajat saavat toiminnan kehittämisen kannalta tärkeää tietoa siitä, mikä on lapsille tärkeää ja miten lapset kokevat toiminnan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 127–128.)

3.2.3 Dokumentoinnista pedagogiseen dokumentointiin

Dokumentti on työkalu, joka tekee näkyväksi, tallettaa ja kuljettaa tunnelmia, tietoa ja näkemyksiä. Dokumentointi muuttuu pedagogiseksi dokumentoinniksi, kun dokumentteja tulkitaan funktiona suunnitella ja kehittää varhaiskasvatusta. Pedagoginen dokumentointi on luonteeltaan suunnitelmallinen ja jatkuva prosessi. Varhaiskasvatuksen kentällä pedagoginen dokumentointi johtaa oppimisympäristön ja toimintatapojen muokkaamiseen. (AVI 2017.)

Dokumentoinnin avulla voidaan taltioida lasten oppimista, ajattelua, kokemuksia, kehitystä ja leikkihetkien ja vaikka päiväkodin juhlien tunnelmaa. Dokumentointi on yksi merkityksellisimmistä tavoista välittää tietoa etenkin pienten lasten vanhemmille, jotka eivät välttämättä saa omalta lapselta tietoa, mitä päiväkotipäivän aikana on tapahtunut. Kaikki dokumentointi ei ole automaattisesti pedagogista dokumentointia. (Ahonen 2017, 140.)

Ahosen (2017, 141–141) mukaan dokumentoinnista tulee pedagogista dokumentointia, kun dokumenttien kautta saatua tietoa hyödynnetään ja käsitellään tavoitteellisesti pedagogista toimintaa toteuttaessa, suunniteltaessa, kehittäessä ja arvioitaessa. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on yksittäisen lapsikohtaisen taitojen arvioinnin sijaan laajentaa aikuisen ymmärrystä lapsista ja heidän yksilöllisistä mielenkiinnon kohteistaan, vahvuuksistaan, kehityksestään, tarpeistaan ja oppimisestaan. (Kuva 1.)

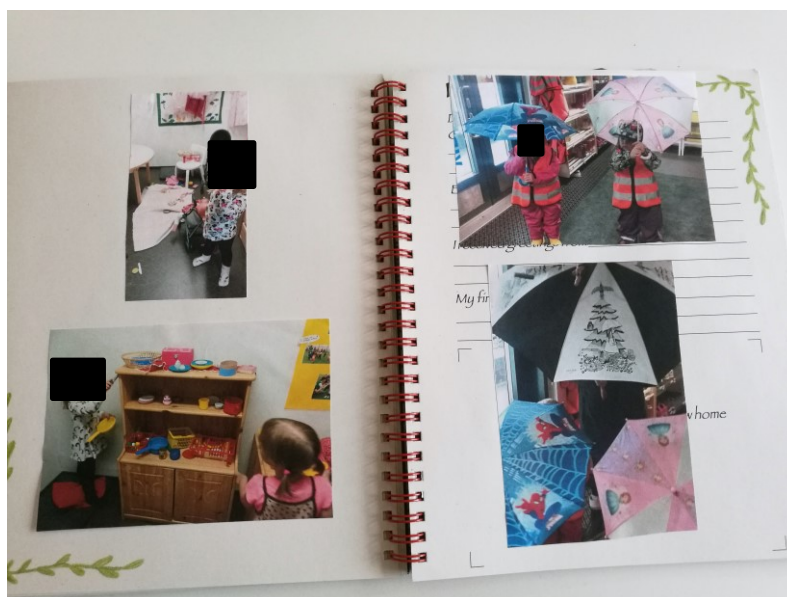

Kuva 1. Dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin tavoitteita (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10).

3.2.4 Kasvunkansiot

Kasvunkansio on jokaisen lapsen henkilökohtainen portfolio, johon kootaan havainnointien, haastatteluiden, keskusteluiden ja muiden tiedonkeruutapojen avulla hankittu lapsikohtainen tieto. Portfolion tarkoituksena on auttaa kokoamaan ja tallentamaan tietoa lapsesta ja hänen kasvu-ympäristöstään sekä tehdä näkyväksi lapsen edistymistä pidemmällä aikavälillä. Portfoliosta selviää lapsen oppimien asioiden lisäksi myös lapsen mielenkiinnon kohteet. Pidemmällä aikavälillä kootut lasten portfolioit auttavat lasta itseään ymmärtämään omaa oppimistaan. Portfolio on jokaisen lapsen henkilökohtainen ja oma, jonka vuoksi lapsi saa itse valita ikänsä ja kykyjensä mukaisesti dokumentteja, joita portfolioon liitetään. (Heikka ym. 2009, 94.)

Päiväkoti, joka toimii tutkimuskohteenani, käyttää kasvunkansiota eli portfolioa yhtenä pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Pääasiallinen pedagogisen dokumentoinnin väline on valokuvaus, josta saadut dokumentit eli valokuvat päätyvät lopulta lasten kasvunkansioihin. Valokuvat eli dokumentit kulkevat päiväkodin valokuvaseinältä, päiväkodin kuvakollaasiseinälle, josta lapset saavat päiväkotikauden päätteeksi valita kuvia omaan portfolioonsa. (Kuva 2.)

Kuva 2. Esimerkki lapsen kasvunkansiosta

3.3 Satakielipedagogiikka

Hämeenlinnassa on ollut käytössä Satakielipedagogiikka jo vuodesta 2009 alkaen. ”Satakielipedagogiikassa lapsi on oman elämänsä päähenkilö, joka kehittyy ja elää kokonaisvaltaisessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa” (Hämeenlinnan kaupunki n.d.). Varhaiskasvattajan tulee kuunnella lasta sekä olla aidosti läsnä. Satakielipedagogiikan sata kieltä kuuluvat ja näkyvät Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 46.)

Satakielipedagogiikka pohjautuu viiteen teesiin (Hämeenlinnan kaupunki n.d.):

1. Lapsi on päähenkilö omassa elämässään

Lapsuus nähdään merkittävänä ja tärkeänä osana ihmisen elämää. Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan arvostusta juuri sellaisena kun hän on. Lapsi toimii päiväkotiympäristössä osallistuvana toimijana sekä tiedonrakentajana. Lasten uteliaisuus on päättymätöntä ja jokainen heidän kysymyksensä on tärkeä.

2. Lapsi ansaitsee ”rikkaan” aikuisen

Lapset ansaitsevat varhaiskasvattajan, jonka pyrkimyksenä on tarjota lapsille vain parasta. Varhaiskasvattajalla täytyy olla mielenkiintoa ympäröivää kulttuuria ja yhteiskuntaa kohtaan. Lasten kohtaamisessa tärkeintä on kuunnella lasta sekä olla aidosti läsnä.

3. Lapsi elää vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa

Varhaiskasvatuksessa lapsella nähdään olevan useita opettajia. Lapsi oppii aikuisilta, toisilta lapsilta sekä ympäristöstä. Lapset oppivat paljon toisiltaan ja näkevät siten maailmaa laajemmin. ”Lapset tarvitsevat ympärilleen aikuisia, jotka kuulevat ja näkevät silmillä, sydämellä ja sielulla”.

4. Lapsella on sata kieltä

”Lapsella on sata kieltä sekä tapaa ajatella, ilmaista itseään, ymmärtää sekä kohdata muita”. Satakielipedagogiikan siipien suojassa on lukematon määrä kaikenlaisia oppijoita sekä monenlaisia keinoja oppia. Oppiminen esiintyy aina ainutlaatuisessa yhteydessä varhaiskasvattajien, muiden lasten sekä ympäristön parissa.

5. Satakielen työmenetelmät ovat pedagoginen dokumentointi ja tutkiva oppiminen

”Lapsilähtöinen teematyöskentely innostaa lapsia tutkimiseen, ihmetteilyyn ja kokeiluun”. Varhaiskasvatuksessa erilaisten aiheiden dokumentointi helpottaa varhaiskasvattajia käsittämään lasten erilaisia keinoja kohdata ja pohtia erilaisia tapahtumia, oppia sekä toimia sosiaalisessa kanssakäymisessä toisten kanssa. ”Pedagoginen dokumentointi tekee lapsen maailmaa näkyväksi”. Dokumentoinnin kautta lasten vanhemmat kokevat osallisuutta päiväkodissa tapahtuvista asioista.

3.4 Lasten osallisuus

Pedagogisen dokumentoinnin yksi tärkeimmistä tavoitteista on tukea lapsen osallisuutta. Pedagogisessa dokumentoinnissa lasten osallisuutta voi lisätä sillä, että lapset otetaan mukaan dokumentointiin. Osallisuutta lisää myös se, jos lapset saavat itse päättää, mitä asioita dokumentoidaan, eli lapsille tärkeät asiat tulevat paremmin näin ollen esille.

Kasvatuksessa on aina kysymys kasvavan yksilön ja hänen kasvunsa ohjaajan, tässä tapauksessa lapsen ja kasvatustehävästä vastaavan aikuisen välisestä valtasuhteesta (Hujala & Turja 2017, 39).

Varhaiskasvatuksessa kaikkien toimijoiden eli päiväkodin työntekijöiden, lasten ja heidän vanhempiensa näkemyksiä ja mielipiteitä pidetään suuressa arvossa. Osallisuuden avulla lapset ymmärtävät paremmin oikeuksiaan ja vastuuta sekä päätösten seurauksia. Osallisuuden yksi suurimmista vahvistajista on kokemus siitä, että kokee tulleen kuulluksi sekä nähdyksi. Lapsen ja hänen vanhempansa osallisuutta syventää se, että he saavat olla mukana toiminnan kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioimisessa. (OPH 2016, 30.)

Varhaiskasvatustilain (2015/580) pykälässä 7 b on säädetty osallisuudesta seuraavasti:

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla

Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin

Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin

Osallisuudella ei tarkoiteta pelkästään lapsen mukanaoloa ja osallistumista valmiiksi ohjattuun toimintaan, vaikka se usein niin mielletään. Osallisuuden sisältyy kaikkien osapuolten eli aikuisten ja lasten aito mahdollisuus vaikuttaa omaan ja yhteiseen olemiseen ja toimintaan, tämä edellyttää kuulluksi tulemista, että muiden kuuntelemista. Lasten kuunteleminen mahdollistaa pedagogisen toiminnan, jossa huomioidaan lasten ajattelu ja yksilölliset lähtökohdat. Kuulluksi tuleminen on yksi osallisuuden keskeinen lähtökohta, mutta se ei yksinään riitä, vaan osallisuuteen kuuluu lähtökohtaisesti myös lasten osallisuus päätöksentekoon. (Koivula ym. 2017, 46–50.)

Osallisuuden tunne herättää sekä aikuisissa että lapsissa erilaisia tunteita, kuten hyväksytyksi tulemisesta, yhteenkuuluvuutta sekä ylpeyttä ja iloa niin omasta kuin ryhmän yhteisistä haasteista selviämisestä ja osaamisesta. Osallisuuden myönteistä ilmapiiriä voidaan vahvistaa ryhmässä esimerkiksi dokumentoimalla yhteistoimintaa ja yhteisiä projekteja. Piirrosten, valokuvien, video-otosten ja kirjattujen dokumenttien avulla voidaan palauttaa lasten mieleen sellaisia asioita ja tapahtumia, joissa lapset ovat kokeneet osallisuutta ja toimijuutta. (Koivula ym. 2017, 46–50.)

Hujalan ja Turjan (2017, 64) mukaan lapsen oman näkökulman ymmärtämiseen itseään, yhteisöään ja ympäristöään koskevista asioista voidaan hyödyntää monenlaisia menetelmiä, joissa lapsi tulee kuulluksi tietoisesti tai tiedostamattomasti. Haastatteluiden ja keskusteluiden yhteydessä on olennaista auttaa lasta ohjaamaan huomionsa arvioitavaan asiaan ja muistelemaan tapahtumia. Pedagoginen dokumentointi toimii tässä eri keinoin, kuten sanoin tai kuvin. Lapsen toiminnan tallentaminen kasvu-kansioihin ja portfolioihin auttaa lasta palaamaan myöhemmin tapahtuneisiin asioihin ja myös huomaamaan omaa kehittymistään ajan kuluessa.

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Tässä osiossa esittelen aiheesta aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia sekä niiden tutkimustuloksia. Pedagogisesta dokumentoinnista on tehty useita opinnäytetöitä, jossa tutkitaan lähinnä varhaiskasvattajien näkemyksiä ja lasten näkemykset jäävät vähäiseksi. Omassa tutkimuksessani pääpaino on siinä, kuinka lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista. Olen valinnut omaa työtäni tukemaan ja vertailukohteeksi seuraavat tutkimukset: Rauhalan opinnäytetyö Varhaiskasvattajien näkemyksiä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisesta, Rintakorven Pro gradu -tutkielma Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa ja Kellokummun opinnäytetyö Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmän käynnistäminen päiväkodissa. Valitsin edellä mainitut tutkimukset oman työni tueksi, sillä niissä kaikissa käsitellään pedagogista dokumentointia työntekijöiden näkökulmasta, joka on oman työni yksi tutkimusongelma.

Rauhala (2017) on tehnyt opinnäytetyön, jossa hän tutkii varhaiskasvattajien näkemyksiä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisesta. Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena ja aineisto hankittu kyselylomakkeilla, johon varhaiskasvattajat vastasivat tiimeissä. Tutkimuksessa Rauhala on halunnut selvittää miten pedagogista dokumentointia toteutetaan varhaiskasvatuksessa, millaisia hyötyjä/haittoja siihen liittyy ja halusi selvittää, miten sitä voisi kehittää.

Rauhalan (2017) tuloksista selviää, että dokumentointi keinoina toimii esimerkiksi muistiinpanojen tekeminen päiväkotia päivän aikana, jotta on helpompaa kertoa vanhemmille, mitä päivän aikana on tapahtunut. Myös valokuvausta käytetään pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Varhaiskasvattajat kertoivat, että he jakavat lapsesta otettuja kuvia sähköisen kasvukansion kautta vanhemmille. Tutkimustuloksista selviää, että pedagogista dokumentointia käytetään vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tukena. Pedagogisen dokumentoinnin haasteiksi nähtiin ajan puute ja vaihtuvat työntekijät. Dokumentoinnin hyödyiksi varhaiskasvattajat näkivät sen lapsilähtöisyyden sekä sen, että se tuo esille lapsen kiinnostuksen kohteet ja tarpeet ja, näin ollen helpottaa suunnittelua. Dokumentoinnin kehittämiseksi varhaiskasvattajat toivoivat, että se olisi säännöllistä sekä luonteva osa arkea. (Rauhala 2017.)

Rintakorpi (2010) tutkii pro gradu -tutkielmassaan lasten toiminnan dokumentointia varhaiskasvatuksessa. Tutkimus on toteutettu monimenetelmäisenä tutkimuksena, jossa kvantitatiivista tutkimusta täydentää kvalitatiivinen osuus. Tarkoituksena oli selvittää, minkälaisen varhaiskasvatuksen tunnelmien, järjestelyiden ja oppimisympäristöjen kanssa dokumentointi on yhteydessä ja miten. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitä lasten dokumentointi voisi käytännössä tarkoittaa sekä miten varhaiskasvattajat suhtautuivat toiminnan dokumentointiin.

Rintakorven mukaan dokumentoinnin motiivina toimii halu saada lisää tietoa lapsista sekä heidän vuorovaikutussuhteistaan. Tulosten perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että runsaasti dokumentoivissa ja havainnoivissa päiväkotiryhmissä lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeässä asemassa. Useassa pääkaupunkiseudun tavallisessa päiväkodissa lasten havainnoinnilla ja toiminnan dokumentoinnilla ei ole samankaltaisia yhteyksiä, joita Rintakorpi kuvaa työn tietoperustassa. Toiminnan dokumentointi painottui myös yleisesti välttämättömien tietojen kirjaamiseen. (Rintakorpi 2010.)

Kellokumpu (2018) on tehnyt opinnäytetyön pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmän käynnistämisestä varhaiskasvatuksessa. Työn yhtenä tavoitteena oli havaita hyviä tapoja varhaiskasvatuksessa toteutettavalle pedagogiselle dokumentoinnille. Tutkimuksessa käytettiin benchmarking-kyselyä, jolla selvitettiin varhaiskasvatuksen henkilökunnalta pedagogisen dokumentoinnin käyttämistä helpottavia ja hankaloittavia tekijöitä sekä sitä miten pedagoginen dokumentointi vaikuttaa varhaiskasvattajan työhön.

Tuloksista ilmenee, että pedagogisen dokumentoinnin käyttö edellyttää vankkaa johtajuutta, minkä nähtiin vaativan työyhteisöltä aikaa. Myös pedagogisen dokumentoinnin koulutus koettiin tärkeänä, sillä pedagoginen dokumentointi käsitteenä on Suomessa vielä melko tuntematon. Haittaavana tekijänä pedagogisen dokumentoinnin omaksumiselle osana varhaiskasvatustyötä nähtiin kiire, kehnot laitteet sekä aikuiskeskkeinen kasvatusnäkemys. Tutkimus sisälsi myös esihaastattelun varhaiskasvattajille, jossa selvitettiin kasvattajien käsitystä pedagogisesta dokumentoinnista ja siitä kuinka se näyttäytyy varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvattajien mukaan pedagoginen dokumentointi on lasten ajatusten ja toimintojen tallentamista niin, että lapset osallistuvat myös dokumentointi prosessiin. (Kellokumpu 2018.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus. Tässä luvussa esittelen tutkimuskysymykset sekä avaan ja perustelen käyttämäni aineistonkeruun ja aineiston analysoinnin tutkimusmenetelmät. Tämän luvun lopuksi kerron, kuinka päiväkodin valokuvaseinä on rakentunut.

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää päiväkodin työntekijöiden näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista sekä sitä, miten lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista, jonka toteutus menetelmänä on valokuvaus. Tutkimukseen otettiin mukaan sekä päiväkodin työntekijöiden

että lasten näkökulma. Tämän tutkimustehtävän pohjalta muovautui kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millaisia näkemyksiä päiväkodin työntekijöillä on pedagogisesta dokumentoinnista?
2. Kuinka lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista?

5.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimuksen toteutin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Perusteluina on se, että haluan päästä kuvaamaan tutkimuksessani päiväkodin todellista elämää mahdollisimman hyvin. Hirsjärven ym. (2009) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa on tarkoituksena tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä paljastaa tai löytää tosiasioita, eikä todeta ja olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Kvalitatiivinen tutkimus on tyypiltään kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tutkimuksessa aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedon lähteenä. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa tilanteista ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa, kuin mittausvälineillä kuten paperi-testillä saatavaan tietoon. Tutkimuksessa suositetaan metodeja, joissa tutkittavat saavat äänensä ja näkökulmansa esille. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittava kohde-joukko on tarkoituksenmukaisesti valittu. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Kvalitatiiviseen tutkimukseen päädyin siksi, koska siinä tutkimusaineisto kerätään todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Tutkimuksessa luotetaan ihmiseen tiedon lähteenä. Laadulliseen tutkimukseen päädyin, sillä haluan tutkimuksestani laadullista enkä määrällistä tietoa.

5.3 Aineistonkeruu teemahaastatteluina

Tutkimuskohteekseni valikoitui hämeenlinnalaisen päiväkodin ryhmä, joka käyttää valokuvausta pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Päiväkodissa pedagogista dokumentointia toteuttavat kaikki ryhmän työntekijät, niin lastentarhanopettajat kuin lastenhoitajatkin.

Hirsjärvi ym. (2009, 161) toteavat, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto hankitaan tyypillisesti haastattelemalla kasvokkain eikä esimerkiksi suljetulla kyselylomakkeella. Aineistonkeruun aloitin haastattelemalla päiväkotiryhmän neljää työntekijää. Päiväkodin työntekijöitä sekä lapsia haastattellessa käytin teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua.

Hirsjärven ym. (2009) mukaan teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Haastattelussa aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkempi järjestys ja muoto puuttuvat. Teemahaastattelua voidaan hyödyntää sekä kvantitatiivisissa että kvalitatiivisissa tutkimuksissa, mutta yleisimmin se on käytössä kvalitatiivisissa tutkimuksissa.

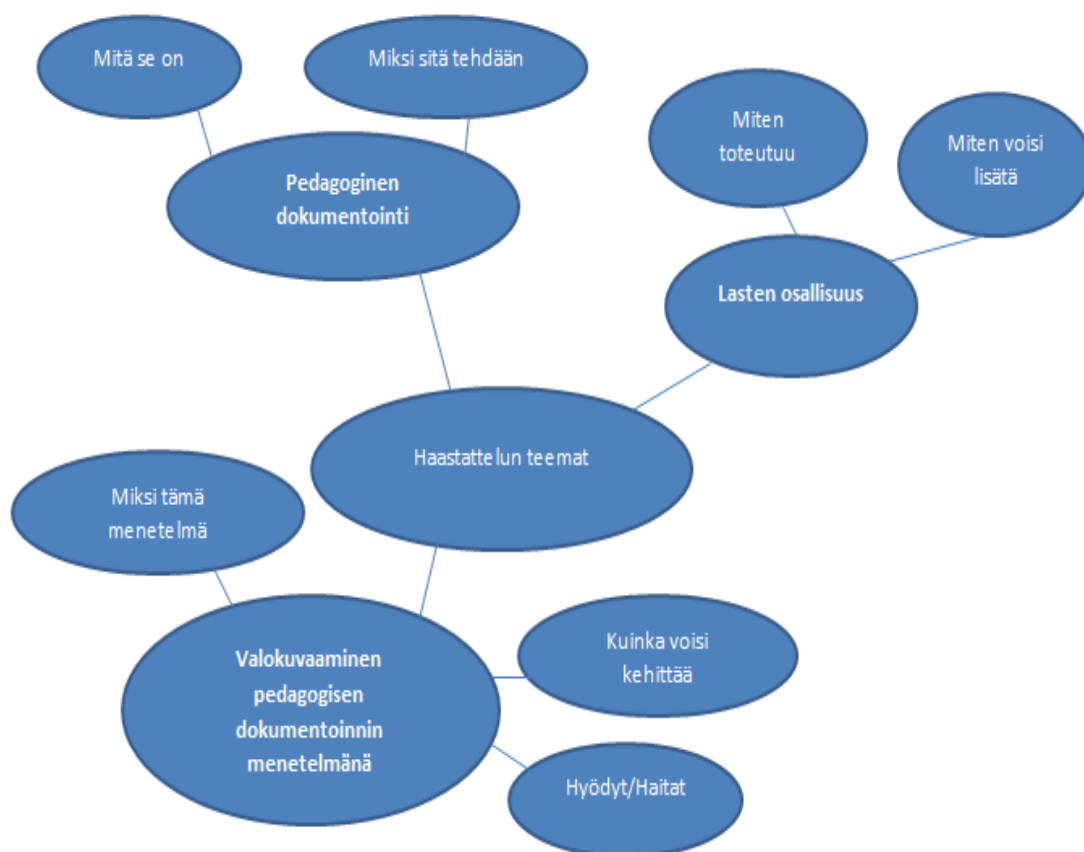
Teemahaastattelu saa nimensä siitä, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista haastateltavan kanssa keskustellaan. Haastattelussa kaikkein tärkeintä on se, että haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelu ottaa huomioon ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat tärkeitä. Teemahaastattelua tehdessä tiedetään, että kaikki haastateltavat ovat kokeneet jonkin saman tilanteen. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 47–48.)

5.3.1 Työntekijöiden haastattelut

Valitsin työntekijöiden haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun. Työntekijöiden haastattelun toteutin yksilöhaastatteluina, jotka äänitin. Hirsjärven ja Hurmeen (2017, 47) mukaan teemahaastattelu antaa haastateltaville mahdollisuuden vastata omin sanoin. Haastattelussa kysymykset ovat ennalta määrättyjä, mutta haastatteli voi vaihtaa niiden sanamuotoa tarvittaessa. Haastattelurunko on liitteenä 1.

Työntekijöiden haastattelurunkoa tehdessä mietin, mitä teemoja haluan nostaa esille pedagogisesta dokumentoinnista eli mihin kysymyksiin haluaisin työntekijöiltä vastauksen. Opinnäytetyön teon alusta lähtien minulle on ollut hyvin selvää se, että haluan saada ymmärryksen siitä, kuinka päiväkodin työntekijät kokevat pedagogisen dokumentoinnin ja etenkin miten he kokevat valokuvaamisen toimivan dokumentointimenetelmänä. Lasten osallisuus nousi esille yhtenä isona teemana liittyen pedagogiseen dokumentointiin, joten halusin myös selvittää työntekijöiltä, kuinka se heidän mielestään toteutuu. Laadin haastattelukysymysrunгон edellä mainittujen teemojen mukaisesti. Testasin haastattelukysymyksiä opiskelijakollegani kanssa, ja hänen mielestään ne olivat oikein toimivia, joten testauksen jälkeen en enää tehnyt muutoksia runkoon. Haastattelun teemat esitetään kuvassa 3.

Haastattelin yhteensä neljää päiväkodin työntekijää. Haastateltavat työntekijät olivat ammattinimikkeeltään: lastentarhanopettaja, erityislastentarhanopettaja, lastenhoitaja ja lasten erityisavustaja. Haastattelut toteutin päiväkodin nukkarissa, joka oli rauhallinen tila. Yksi haastattelu kesti noin 10–15 minuuttia. Työntekijöiden haastattelu tapahtui ennalta laaditun teemahaastattelurunгон pohjalta. Haastattelurunko syntyi varsinaisen tutkimusongelman pohjalta eli halusin selvittää mahdollisimman tarkasti työntekijöiden näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista valokuvauksen keinoin.

Kuva 3. Päiväkodin työntekijöiden haastattelun teemat

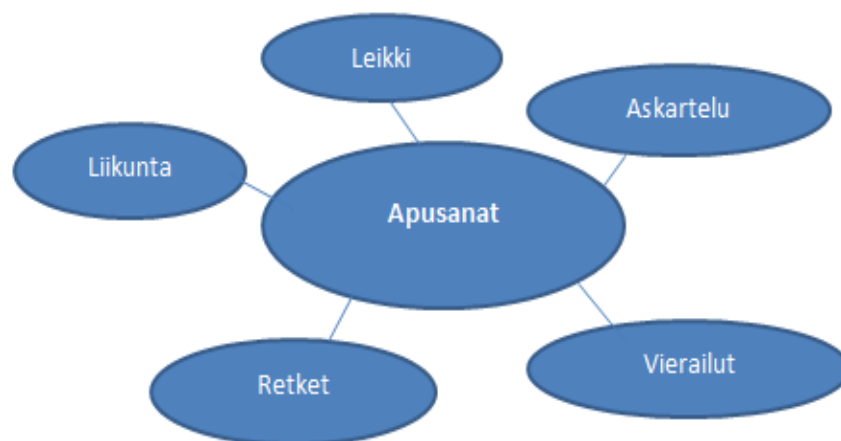
5.3.2 Lasten haastattelut

Lasten haastattelun toteutin ryhmähaastatteluna. Haastatteluryhmiä oli kaksi, josta toisessa oli kaksi ja toisessa kolme 3–5-vuotiasta lasta. Haastattelujen avulla kerätyn aineiston litteroin, eli kirjoitin sanasta sanaan ylös (ks. Hirsjärvi & Hurme 2017, 138). Lapsia haastatellessa käytin teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Tutkimuksessani pääpaino on lasten näkökulman esiin tuomisessa, joten sen takia jätin työntekijöiden haastattelut vähän lyhyemmiksi. Olen tyytyväinen, että sain haastatella kaikkia neljää päiväkotiryhmän työntekijää, ja että haastatteluista saatu materiaali oli erittäin runsas ja kattava.

Lapsia haastateltaessa pidin tärkeänä sitä, että voin kysyä asian toisella tapaa, jos lapset eivät ymmärrä sitä ennalta määritellyn kysymyksen avulla. Myös päiväkodin työntekijöitä haastateltaessa voin kysyä ennalta määrätty kysymykset eri järjestyksessä, jos tilanne niin vaatii. Teemahaastattelu antaa paljon vapauksia haastattelijalle haastattelutilanteessa, jonka koen erittäin tärkeäksi lapsia haastateltaessa.

Lasten haastattelut toteutin kahdessa eri ryhmässä niin, että toisessa ryhmässä oli 2 lasta ja toisessa 3. Haastattelin kumpaakin ryhmää kahteen otteeseen. Ensimmäinen haastattelukerta tapahtui päiväkodin eläinmatolla, jossa lapset saivat vapaasti valita paikan missä istua. Toinen haastattelukerta tapahtui päiväkodin valokuvaseinän edessä eli siellä, missä dokumentit eli valokuvat ovat lasten näkyvillä ja saatavilla. Syy, miksi haastattelin lapsia päiväkodin kahdessa eli paikassa oli se, että halusin selvittää, muistavatko lapset paremmin tekemiään ja oppimiaan asioita dokumenttien eli valokuvaseinän edessä kuin ilman sitä.

Lapsia haastattelin ennalta laaditun teemahaastattelurungon pohjalta. Haastattelurungon kysymysten tavoitteena oli saada selville asioita, joita lapset olivat viime viikon aikana päiväkodissa tehneet. Haastattelurunkoon mietin myös muutamia apusanoja, jotka helpottavat lapsia kertomaan tekemistään ja oppimistaan asioista. Lasten teemahaastattelurunko syntyi ennalta laatimieni teemojen mukaan eli minulla oli tavoitteena selvittää, mitä lapset olivat viime viikon aikana tehneet ja oppineet päiväkodissa. Käytin teemahaastattelurungon kommentoitavana opinnäytetyöryhmässä, jossa sain kehittämis ehdotukseksi käyttää molemmissa kysymyksissä samoja apusanoja. Päädyin käyttämään molemmissa kysymyksissä samoja apusanoja selkeyden ja tuloksen luotettavuuden kannalta. Haastattelurunko on liitteenä 1. Haastattelurunkoon (kuva 4) otin mukaan apusanoja, jotka helpottivat lapsia ymmärtämään paremmin kysymiäni asioita.

Kuva 4. Teemahaastattelussa käytetyt apusanat

5.4 Aineiston analyysi teemoittelemalla

Litteroinnin jälkeen teemoittelin aineiston. Hirsjärven ja Hurmeen (2017, 173) mukaan teemoittelu tapahtuu aineiston analysointivaiheessa, ja sen avulla etsitään joitain tiettyjä piirteitä, jotka ovat yhteisiä useammalle haastateltavalle. Teemoittelun teemat ovat yhtenäiset teemahaastattelun

teemojen kanssa. Haastateltavien samankaltaiset vastaukset koodataan teemoittelussa samaan luokkaan.

Aineiston teemoittelun aloitin koodaamalla kaikki samankaltaiset vastaukset tietyllä värillä. Vastaukset keräsin teemoittain. Päiväkodin työntekijöiden haastatteluteemoina olivat pedagoginen dokumentointi, valokuvaaminen pedagogisen dokumentoinnin menetelmänä sekä lasten osallisuus. Lasten haastatteluteemoina, mitä olet tehnyt viime viikolla päiväkodissa ja, ja mitä olet oppinut viime viikolla päiväkodissa. Kirjoitin kaikki teemat allekkain ja aloin värikoodien mukaan purkamaan vastauksia. Analysoinnin toteutin niin, että tein molemmat haastatteluaineistot omina kertoina, sillä haastatteluaineistoa oli melko paljon.

5.5 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä on hyvä ottaa huomioon siihen liittyvät eettiset kysymykset. Etiikan peruskysymyksiä ovat kysymykset hyvästä ja pahasta sekä oikeasta ja väärästä. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimusteossa on noudatettu hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Ihmisten ollessa tutkimuskohteena tulee muistaa ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimusta toteuttaessa on tärkeää muistaa ihmisten itsemääräämisoikeus eli annetaan ihmisille itse mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 22–25.)

Lähtiessäni tekemään tutkimusta tärkeintä oli se, että vanhemmat antavat suostumuksensa haastatella omaa lastaan, ja että lapsi itse haluaa osallistua haastatteluun. Suostumuslomake on liitteenä 2. Ennen haastatteluiden aloitusta kysyin kaikilta lapsilta, joiden vanhemmat olivat antaneet suostumukset lapsen osallistumisesta haastatteluun vielä lapsen oman mielipiteen, haluaako hän osallistua. Työntekijöiden kohdalla kysyin myös haluavatko he osallistua haastatteluun, johon kaikki vastasi myöntävästi.

Ihmisten ollessa tutkimuskohteena voidaan tutkimuksessa noudattaa myös sosiaalialan ammattieettisiä ohjeita. Talentian (2017) julkaistuissa sosiaalialan ammattieettisissä ohjeissa ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus nostetaan esille keskeisinä periaatteina, joihin sosiaalialan työ nojautuu. Eettisistä periaatteista tärkeimpänä omaa työtäni ajatellen nostan esille: ihmisten oikeuden ilmaista tunteitaan sekä kielteisiä kokemuksiaan, ihmisten itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden, ihmisten yhdenvertaisuuden sekä ihmisten voimavarojen ja vahvuuksien huomioimisen.

Tutkimusta tehdessä pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta siltikin tulosten pätevyys ja luotettavuus vaihtelevat. Tutkimuksissa pyritään aina arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida erilaisten mittaus- ja tutkimustapojen avulla. Mittaus- ja tutkimustavoista käytetyimmät termit ovat reliäabelius ja validius. Näitä termejä voidaan käyttää sekä kvalitatiivisessa, että kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Reliäabeliudella tarkoitetaan tulosten toistuvuutta

tutkimuksessa. Validius taas puolestaan tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä asiaa, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Päiväkodin työntekijöiden haastattelu tapahtui yksilöhaastatteluna rauhallisessa tilassa, jossa ei ollut muita. Tällä varmistin sen, että jokainen heistä saa vastata luottamuksellisesti ja kertoa rohkeasti oman mielipiteensä. Koen tulosten olevan luotettavia, sillä äänitin kaikki haastattelut ja litteroin ne sanasta sanaan, näin ollen yksikään kommentti ei jäänyt uupumaan tutkimustuloksista. Työn luotettavuutta lisää myös se, että en johdatellut haastateltavia vaan kaikki saivat vastata juuri niin kuin itse halusivat. Sain mielestäni tutkimusmateriaalia runsaasti, jonka pohjalta tutkimuskysymyksiin oli helppo saada vastaus. Työntekijät vastasivat haastattelukysymyksiin erittäin laajasti ja näin ollen tutkimusmateriaalia kertyi paljon.

5.6 Päiväkodin valokuvaseinä

Päiväkodin valokuvaseinän on paikka, jonne pedagogisena dokumentteina otetut valokuvat kiinnitetään. Valokuvaseinälle on tehty viikko-ohjelma, johon kiinnitetään kunkin viikonpäivän kohdalle sinä päivänä otetut kuvat. Idea valokuvaseinään lähti siitä, että päiväkodissa laitettiin kerran viikossa viikon tähtihetki -kuva valokuvaseinälle. Lopulta valokuvaseinälle kiinnitettiin joka päivä päivän tähtihetki kuva seinälle ja sen jälkeen kuvia alkoi tulla useita päivässä ja päädyttiin nykyiseen dokumentointimenetelmään. (Kuva 5.)

Kuva 5. Päiväkodin valokuvaseinä

Päiväkodintyöntekijät ja lapset ottavat kuvia joka päivä päiväkodin arjesta, ja ne kiinnitetään kunkin päivän kohdalle päiväkodin valokuvaseinälle. Lapset saavat itse valita tietokoneelta otetuista kuvista kuvia, joita haluavat seinälle kiinnitettävän. Kuvien yhteyteen liitetään lasten puheista suoria lainauksia, jotka liittyvät kuviin. Viikon päätteeksi kuvat siirretään valokuvaseinästä päiväkodin kuvakollaasiseinälle, josta löytyy kuvat koko päiväkotikauden ajalta.

Päiväkodin kuvakollaasiseinä täyttyy koko päiväkotikauden aikana otetuista kuvista, jotka kiinnitetään aina viikon loputtua valokuvaseinästä kuvakollaasiseinälle. Kuvakollaasiseinää on jaoteltu viikkojen mukaan eli kuvia kiinnitetään aina joka viikko tiettyyn kohtaan. Päiväkotikauden päätteeksi kuvakollaasiseinä puretaan ja lapset saavat valita sieltä itselleen mieluisia kuvia omaan kasvunkansioonsa (Kuva 6.).

Kuva 6. Päiväkodin kuvakollaasiseinä

6 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen haastatteluaineiston pohjalta esille tulleita tuloksia. Päiväkodin työntekijöiden haastatteluaineiston pohjalta tehtyjen tulosten päälinjoiksi teemoina ovat pedagoginen dokumentointi- tapa tehdä arkea näkyväksi, valokuvaaminen pedagogisen dokumentoinnin välineenä sekä lasten osallisuus pedagogisessa dokumentoinnissa. Lasten haastatteluaineiston pohjalta muodostui kaksi teemaa, mitä lapset ovat viime viikolla tehneet päiväkodissa ja mitä he ovat oppineet siellä. Nivon tulokset tietoperustaan johtopäätösluvussa.

6.1 Päiväkodin työntekijöiden haastattelut

Seuraavissa alaluvuissa esittelen päiväkodin työntekijöiden haastatteluiden pohjalta tulleita tuloksia, eli heidän näkemyksiään pedagogisesta dokumentoinnista, valokuvaamisesta pedagogisen dokumentoinnin välineenä sekä sitä miten he kokevat lasten osallisuuden toteutuvan pedagogisessa dokumentoinnissa.

6.1.1 Pedagoginen dokumentointi - tapa tehdä arkea näkyväksi

Haastatteluaineistosta ilmenee kasvattajien yhtenäinen näkemys pedagogisesta dokumentoinnista. Kaikki työntekijät vastasivat hanakasti kysyttäessä, mitä pedagoginen dokumentointi on ja miksi sitä tehdään. Päiväkodin työntekijöiden mielestä pedagoginen dokumentointi on keino saada päivittäinen elämä näkyväksi lapsille, heidän vanhemmilleen sekä heille itselleen. Dokumentointi nähdään tapana palata helposti jo tehtyihin asioihin ja hyödyntää sitä arvioinnin välineenä. Monet työntekijöistä myös kokivat dokumentoinnin lisäävän lapsen muistamista.

Kaikki haastateltavat peilasivat vastauksiaan heidän omaan pedagogisen dokumentoinnin toteutustapaan eli valokuvaukseen, vaikka en sitä erikseen haastattelukysymyksessä maininnutkaan. Vastauksista tulee esiin, että pedagogista dokumentointia käytetään välineenä, jonka avulla selvitetään lapsen mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia, jonka pohjalta toimintaa lähdetään viemään eteenpäin.

Mun mielestä pedagoginen dokumentointi on sitä, että me niin kun avataan joko kuvin tai jollain kertomuksilla tai, millä tahansa niin kun sitä meidän toimintaa mahdollisimman niin kun selkeesti ja kattavasti, että se palvelee niin kun kaikkia, että se palvelee vanhempia, lapsia ja meitä henkilökuntaa.

6.1.2 Valokuvaaminen pedagogisen dokumentoinnin välineenä

Työntekijöitä haastateltaessa tiedustelin heiltä ensiksi, miksi he ovat päätyneet valokuvaamisen pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Haastatteluaineistosta ilmenee työntekijöiden yhtenäinen näkemys siitä, miksi juuri tähän menetelmään on päädytty. Työntekijät kertoivat haastattelussa, että päiväkotiryhmässä on ennenkin valokuvattu, joten se oli luonnollinen tapa alkaa toteuttamaan pedagogista dokumentointia. Työntekijät kertovat päiväkotiryhmässä olevan lapsia, jotka eivät tuota puhetta, eikä kaikki heistä edes ymmärrä puhetta, joten kuvat ovat olleet toimiva keino juuri näille lapsille.

Se on niin selkee kun se kuva kertoo kuitenkin monesti enempi kun tuhat sanaa

Hyödyiksi valokuvaamisessa pedagogisen dokumentoinnin välineenä työntekijät näkivät sen, että dokumentit eli kuvat ovat seinällä esillä koko ajan ja lasten on helppo palata katselemaan kuvia ja muistelemaan, mitä aiemmin on tapahtunut. Työntekijät kertovat valokuvien helpottavan lapsen muistamista. Valokuvat nähdään myös tärkeänä perheen välisessä vuorovaikutuksessa, sillä lapset voivat kuvien avulla helpommin kertoa vanhemmilleen mitä päiväkotipäivän aikana on tapahtunut.

Sitten siinä on myös se semmonen mukava niin kun perheen välinen vuorovaikutus, että sillä lapsi voi vanhemmilleen näyttää, että kato mitä meillä on tapahtunut

Haittoiksi valokuvaamisessa pedagogisen dokumentoinnin välineenä työntekijät näkivät sen, että lapsia kuvataan nykyään joka paikassa niin kotona kuin päiväkodissakin, ja sen takia on joitakin lapsia, jotka kääntävät selkensä, kun heistä yrittää ottaa kuvia. Myös lasten poissaolo päiväkodista nähtiin ongelmaksi, sillä lapsi joka on paljon pois päiväkodista ei todennäköisesti ole yhtä paljon esillä kuvissa kuin muut lapset. Yhtenä ongelmana nähtiin myös se, että kuvia otettaessa ulkona ja päiväkodin muissa sisätiloissa pitää olla erittäin tarkkana, ettei kuvissa näy muiden päiväkotiryhmien lapsia. Haittoja haastatteluaineistosta ei niinkään tule esille, vaan ennemminkin työntekijät linjaavat edellä mainitut dokumentointia haittaavat tekijät ongelmiksi.

Yks ongelma on vaan se, että kun pihalla kuvaa tai, jossain muualla tai täällä talon sisällä, missä muita lapsia, että siellä ei sais näkyä muita

Kehitettäväksi asioiksi valokuvaamisessa pedagogisen dokumentoinnin välineenä työntekijöiltä nousi esille kuvauslaitteiden saatavilla olo helpommin lapsille, sillä tällä hetkellä Ipad tiettyssä paikassa, josta lasten täytyy pyytää työntekijöiden tulla antamaan se. Yksi haastateltavista koki, että

dokumentointia voisi laajentaa enemmän videointiin. Haastatteluaineistosta selviää myös se, että työntekijät toivoisivat dokumentointia kehitettävän enemmän sähköiseen muotoon, jotta vanhemmille pystyisi jakamaan reaaliaikaista kuvaa ja tietoa lapsesta. Yhtenä ongelmana nähtiin myös kuvien paljous, sillä kuvia tulee otettua päiväkodin arjessa paljon ja niistä tulisi valita ne kaikkein tärkeimmät esille.

Kuvia tulee niin hirveän paljon, et kun niitä meidän mielestä merkityksellisiä hetkiä on päivässä niin monta, niin sitä kuva materiaalia tulee niin valtavan paljon, että miten me osataan siitä niin kun seuloa se sit kuitenkin kaikkein olennaisin

6.1.3 Lasten osallisuus pedagogisessa dokumentoinnissa

Työntekijät kertovat haastatteluissa lasten osallisuuden toteutuvan pedagogisessa dokumentoinnissa parhaiten niin, että lapset saavat itse ottaa kuvia niistä hetkistä mistä itse haluavat. Lasten osallisuus nähdään toteutuvan myös koko valokuvaus prosessissa siten, että lapset saavat valita tietokoneelta kuvia, joita valokuvaseinälle tulostetaan, ja lapset saavat yhdessä työntekijöiden kanssa leikata kuvat ja laittaa ne valokuvaseinälle. Yksi haastateltavista kertoo lasten osallisuuden toteutuvan myös siten, että dokumentoinnissa tuodaan esille lasten erilaiset polut, sillä kaikki lapset eivät ole kiinnostuneita samoista asioista. Valokuvaseinälle kiinnitettyihin kuviin liitetään myös suoria lainauksia lasten puheesta.

Ne on laittamassa kuvia ja ne katsoo sieltä koneelta niin kun valitaan niitä, että toi tulostetaan ja toi ja toi, ja me käydään hakemassa ne yhdessä ne tuolta ja laitetaan ja leikataan ja laitetaan seinään ja otetaan ne vielä seinästä pois ja ne on niin kun mukana siinä ihan koko aika

Työntekijät kokivat osallisuuden asiaksi, jota voisi aina lisätä. Osallisuutta voisi työntekijöiden mielestä lisätä siten, että lapset ottaisivat enemmän kuvia itselleen tärkeistä asioista. Työntekijät ovat miettineet osallisuuden lisäämistä myös siten, että lapset toisivat kotoakin päin kuvia onnistumisen elämyksistä, jotka tukisivat asioita, joita päiväkodissa tehdään.

Mä luulen, että se ois niin kun mä näkisin sen et ne lapset rupeis enemmän kuvaan, että tulis se lapsen näkökulma siitä tilanteesta, eikä aikuisen, että otettais enemmän lapsia mukaan kuvaamaan

6.2 Lasten haastattelut

Seuraavissa alaluvuissa esittelen lasten haastatteluiden pohjalta esille tulleet tuloksia. Haastattelussa tarkoituksena oli selvittää, miten lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista, eli muistavatko he paremmin aiemmin tapahtuneita asioita dokumenttien avulla ja ymmärtävätkö he niiden avulla paremmin oppimiaan asioita.

6.2.1 Mitä olet tehnyt viime viikolla päiväkodissa?

Haastattelin lapsia ensimmäisellä kerralla päiväkodin eläinmatolla, niin etteivät lapset nähneet kuvia eli dokumentteja. Aluksi kysyin lapsilta, mitä he ovat viime viikolla tehneet päiväkodissa. Lapset muistivat leikkineensä viime viikolla kotileikkiä, ritareita, automiehiä ja tehneensä rakennushommia. Vastauksia tuli ensimmäisen kysymyksen jälkeen hyvin niukasti, jonka jälkeen otin mukaan apusanoja, eli kysyin lapsilta, mitä leikkejä, retkiä, askarteluita, liikuntaa he ovat viime viikon aikana tehneet.

Apusanojen avulla lapset muistivat leikkineensä kavereiden kanssa linna-leikkiä, puhaltaneensa ilmapalloja, olivat askarelleet dinosauruksia, maallannut vesiväreillä lumi kuvan sekä leikkineensä lumikasalla kotileikkiä. Apusanojen käyttö lasten kanssa oli hyvä keino, sillä se auttoi selvästi lapsia muistamaan paremmin, mitä he olivat viime viikolla päiväkodissa tehneet. Lasten kertoivat asioista hyvin lyhyesti, eivätkä kuvailleet lainkaan tekemiään asioita ilman dokumentteja. Ilman dokumentteja lapset joutuivat kovasti muistelemaan tekemiään asioita. Lapset kertoivat myös paljon kotona tekemiään asioita, joista he eivät puhuneet ollenkaan dokumenttien edessä.

Mä oon leikkiny kotileikkiä

Mä tein lunta, me maalattiin sitä vesiväreillä

Tossa lähellä käytiin lumikasalla

Toinen haastattelukerta tapahtui valokuvaseinän eli dokumenttien edessä. Kerroin lapsille haastattelun aluksi, että tällä kertaa haastattelun heitä kuvien edessä, ja he saavat käyttää kuvia apuna, kun muistelevat viime viikon tapahtumia. Dokumenttien edessä käytin samoja apusanoja, joita olin jo aiemmin käyttänyt eli liikunta, askartelu, leikki ja retket. Lapset muistivat tehneensä päiväkodissa viime viikolla remppahommia, pelanneensa Unoä, käyneensä retkellä majan luona lumivuoren lähellä, tehneensä lumesta kaverin kanssa kakkuja ja jäätelöä, olleensa isossa lumikasassa, maanneensa kaverin kanssa eläinmatolla ja maallanneensa prinsessoita ja sammakoita.

Lasten kertoessa asioista dokumenttien edessä he muistivat asioita paljon yksityiskohtaisemmin kuin ensimmäisellä haastattelu kerralla. Lapset kuvailivat päiväkodin parkkipaikan vierellä olevaa lumikasaa isoksi ja, että

siellä leikittiin pyssyleikkiä. He muistivat myös, että he kävivät samalla retkellä sekä lumikasalla, että salaisessa majassa. Kuvien avulla lapset muistivat myös tarkemmin, mitä he olivat viime viikolla maallanneet. Ensimmäiseen haastatteluun verraten lapset muistivat asioita paljon yksityiskohtaisemmin sekä osasivat kertoa ja kuvailla asioita tarkemmin, kuten mitä leikkejä olivat lumikasalla leikkineet.

Pelattiin korttia Unoa

Yhellä majalla, tuolla on sellanen salainen maja

Eka lumikasalla ja, siitä sit sinne metsään

Me tuolla vähän maalattiin ne prinsessat ja sammakot

Täs me tehdään lumesta kakkuja ja jäätelöä

6.2.2 Mitä olet oppinut viime viikolla päiväkodissa?

Haastattelu tapahtui päiväkodin eläinmatolla, niin etteivät lapset nähneet kuvia eli dokumentteja. Kysyin ensiksi lapsilta, mitä he ovat viime viikon aikana oppineet päiväkodissa. Yksi lapsista kertoi oppineensa rakennushommissa tekemään koiralle häkin. Lapsilta ei oikein irronnut vastauksia, joten hyödynsin taas apusanoja joita käytin jo aiemmin, eli kysyin mitä lapset olivat oppineet leikeissä, retkillä, askarteluista ja liikunnassa. Apusanojen avulla lapset kertoivat oppineensa maalaamaan prinsessoja sekä taikomaan lumikasalla.

Oon rakentanut koirahäkkejä

Mä osaan oikeesti taikoo

Opittiin taas maalaan

Toinen haastattelu tapahtui päiväkodin valokuvaseinän eli dokumenttien edessä. Kerroin lapsille haastattelun aluksi, että tällä kertaa haastattelun heitä kuvien edessä, ja he saavat käyttää kuvia apuna kun muistelevat viime viikon tapahtumia. Dokumenttien edessä käytin samoja apusanoja, joita olin jo aiemmin käyttänyt eli liikunta, askartelu, leikki ja retket.

Yksi lapsista otti käteensä kuvan, jossa hänellä oli päällään remppamiehen vaatteet, ja kertoi oppineensa viime viikon remppahommissa käyttämään vasaraa. Lapset kertoivat myös oppineensa pelaamaan Unoa. Uno pelistä he kertoivat oppineensa erilaisia numeroita ja värejä. Lapset kertoivat myös jumppasalissa ollessaan oppineensa juoksemaan tosi kovaa. He kertoivat kuvien edessä myös tarkemmin kuinka Unoa pelataan. Dokumentit lisäsivät lasten ymmärrystä oppimistaan asioista, ja he osasivat selvästi poimia kuvien joukosta ne kuvat, jossa olivat oppineen jotain uutta.

Opittiin numeroita ja värejä

Opittiin liikuntasalissa juoksemaan kovaa vauhtia

Sit kun on yks kortti huudetaan Uno

Jos on sama väri tai numero sit voi laittaa päällekkäin

Dokumenttien edessä lapset muistivat selkeästi monipuolisemmin, mitä he olivat oppineet. Kuvat toimivat hyvin muistin, oppimisen sekä ymmärtämisen tukena. Lapset muistivat dokumenttien edessä enemmän asioita, joita he olivat päiväkodissa viime viikolle tehneet. Ensimmäisellä haastattelukerralla lapset muistivat hyvin niukasti asioita, joita he olivat oppineet ja tehneet viime viikon aikana. Toisella haastattelukerralla dokumenttien eli valokuvaseinän edessä lapset kuvailivat enemmän ja yksityiskohtaisemmin asioita, joita he olivat oppineet ja tehneet viime viikon aikana. Lapset muistivat valokuvaseinän edessä, mitä he olivat maallanneet viime viikolla, toisin kun ilman dokumentteja.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa avaan tulosten pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä ja peilaan niitä käyttämäni tietoperustaa vasten. Vertailen lasten haastatteluiden pohjalta saatuja tuloksia dokumenttien edessä, sekä ilman niitä. Pohdin myös, mitä olisin voinut tehdä toisin opinnäytetyöprosessissa, ja kuinka sitä voisi vielä jatkojalostaa eteenpäin. Opinnäytetyöni tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää päiväkodin työntekijöiden näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista sekä, sitä miten lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista.

7.1.1 Pedagoginen dokumentointi työntekijöiden kokemana

Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että päiväkodin työntekijät ovat hyvin tietoisia siitä, mitä pedagoginen dokumentointi on ja, miksi sitä tehdään. Heidän mielestään **pedagoginen dokumentointi on keino saada päivittäinen elämä näkyväksi lapsille, heidän vanhemmilleen sekä työntekijöille itselleen**. Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelman (2017, 81) mukaan dokumentointia ei tehdä pelkästään lasta itseään varten vaan myös lasten vanhempia ja päiväkodin työntekijää varten. Dokumentoinnilla tehdään päiväkodin arkea lasten vanhemmille näkyväksi ja sitä kautta vanhemmat saavat tietoa lapsen oppimisesta sekä siitä, kuinka lapsi toimii päiväkodissa.

Työntekijöiden haastatteluista ilmenee, että he käyttävät pedagogista dokumentointia **välineenä, jonka avulla selvitetään lapsen mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia**, minkä pohjalta toimintaa lähdetään kehittämään eteenpäin. Uusin varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2016) ”linjaa pedagogisen dokumentoinnin tavoitteeksi hankkia tietoa lapsen elämästä, kiinnostuksen kohteista, kehityksestä, oppimisesta, ajattelusta ja tarpeista sekä koko lapsiryhmän toiminnasta monipuolisella ja konkreettisella tavalla”.

Valokuvaamisen työntekijät kokevat hyvänä pedagogisen dokumentoinnin välineenä. **Valokuvaamisen hyödyiksi työntekijät kertoivat sen, että kuvat ovat koko ajan esillä, ja siten lasten on helppo palata katsomaan kuvaa ja muistelemaan, mitä kaikkea aiemmin on tapahtunut.** Rintakorven ja Vihmari-Henttosen (2017) mielestä valokuvista tulee todella merkityksellisiä, kun niitä katsellaan yhdessä päiväkotiporukan kanssa ja niistä keskustellaan ja lasten eri näkemykset tilanteista kirjataan kuvan yhteyteen. Haittoiksi valokuvaamisessa koettiin se, että lapsia kuvataan nykyään todella paljon joka paikassa. Kuvaaminen enenevässä määrin saattaa aiheuttaa lapsissa reaktion, että he kääntävät selkensä kun heitä kuvataan. Yhtenä haittana koettiin myös se jos jotkin lapset ovat paljon pois päiväkodista, eikä heitä näy niin paljon kuvissa.

Lasten osallisuutta voisi työntekijöiden mukaan pedagogisessa dokumentoinnissa aina lisätä. Heidän mielestään **lasten osallisuus toteutuu tällä hetkellä niin, että lapset ovat mukana koko valokuvausprojektissa kuvien ottamisesta ja valinnasta niiden tulostamiseen sekä seinälle kiinnittämiseen.** Koivulan ym. (2017) mielestä osallisuuden myönteistä ilmapiiriä voidaan vahvistaa ryhmässä esimerkiksi yhteistoimintaa dokumentoimalla. Piirrosten, valokuvien ja kirjattujen dokumenttien avulla voidaan palauttaa lasten mieleen asioita ja tapahtumia, joissa lapset ovat kokeneet osallisuutta ja toimijuutta. Työntekijöiden mielestä lasten osallisuutta voisi lisätä siten, että lapset toisivat myös kotoa päin valokuvia omista onnistumisen hetkistään, jotka tukisivat asioita, joita päiväkodissa tehdään.

7.1.2 Pedagoginen dokumentointi tukee lapsen elämismailmaa ja oppimista

Lapsia haastateltaessa tarkoituksena oli saada käsitys, mitä lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista. Lähtiessäni selvittämään tätä kysymystä haastattelin päiväkodin lapsia ensin ilman dokumentteja, ja toisena haastattelupäivänä dokumenttien edessä. Haastatteluissa käytin muutamia apusanoja tukena, kun lapsilta ei muutoin tullut vastauksia kysymyksiini. Ensimmäisen haastattelun perusteella, eli kun haastattelin lapsia ilman dokumentteja, sain melko vähän ja yksipuolisesti tietoa siitä, mitä he olivat päiväkodissa viime viikolla tehneet ja oppineet. Lapset kertoivat maallaneensa ja leikkineensä monenlaisia leikkejä. Kysyttäessä lapsilta, mitä he olivat viime viikon aikana tehneet päiväkodissa, lapset olivat hyvin hiljaisia eikä vastauksia tullut kovin paljon. Käyttäessäni apusanoja lapset muistivat

oppineensa viime viikon aikana maalaamaan ja remppahommissa rakentamaan koiranhäkin.

Lasten toinen haastattelu tapahtui päiväkodin valokuvaseinän eli dokumenttien edessä. Haastattelun aluksi kerroin lapsille, että he voivat käyttää kuvia apuna muistellessaan, mitä ovat viime viikolla tehneet. Ennen kuin ehdin edes kertomaan lapsille, että kuvia voi käyttää muistelemisen tukena, niin yksi lapsista nousi tuolin päälle ja osoitti minulle yhtä kuvista ja alkoi kertomaan, mitä kuvassa tapahtui. Muun muassa tästä voi päätellä, että **lapset ymmärtävät dokumentit eli kuvat asioina, joihin voi palata ja jonka avulla voi muistella jo tapahtuneita asioita**. Kysyessäni lapsilta, mitä he ovat viime viikon aikana tehneet päiväkodissa, tuli vastauksia runsaasti. Useimmat lapset muistivat käyneensä retkellä salaisella majalla ja olleensa sitä ennen lumikasalla leikkimässä pyssyleikkiä. **Lapset pystyivät kuvien avulla muistamaan enemmän ja tarkemmin asioita, joita olivat viime viikolla tehneet**. Käytin myös dokumenttien edessä samoja apusanoja, joita olin käyttänyt ensimmäisellä haastattelu kerralla, jotta tutkimuksen tulos olisi mahdollisimman luotettava.

Lapset muistivat dokumenttien edessä yksityiskohtaisesti asioita, joita olivat viime viikon aikana tehneet ja oppineet. Tästä hyvänä esimerkkinä on se, miten lapset kertoivat oppineensa pelaamaan Uno ja selostivat minulle kilvan Uno-pelin sääntöjä. Tulosten perusteella johtopäätöksenä voidaan todeta, että **dokumentit auttavat lapsia ymmärtämään paremmin asioita, joita he ovat oppineet**. Hämeenlinnan kaupungin (2017) varhaiskasvatussuunnitelman mukaan pedagogisella dokumentoinnilla tehdään lapsi ja hänen oppimisensa näkyväksi. Mielestäni tämä asia toteutuu tutkimustulosten perusteella hyvin, sillä lapset todella tiedostivat kuvien avulla omaa oppimistaan ja kuvat tuovat lasten arkea heille itselleen näkyväksi.

7.1.3 Pedagoginen dokumentointi valokuvin Satakielipedagogiikan näkökulmasta

Hämeenlinnan kaupungissa käytössä olevat Satakielipedagogiikan teesit (Hämeenlinnan kaupunki n.d.) tulevat mielestäni hyvin esille työni tuloksista. Ensimmäisessä teesissä painotetaan lapsen olevan päähenkilö hänen omassa elämässään, ja mielestäni se tulee hyvin esille kun lapset saavat itse kuvata ja olla kuvauksen kohteena sekä jokaisen lapsen ainutlaatuisuus tulee esille valokuvista. Toisen teesissä painotetaan sitä, että lapsi tarvitsee ympärilleen rikkaan aikuisen. Mielestäni tämä teesi tulee hyvin esille kun aikuiset toimivat lasten kanssa yhteistyössä toteuttaessaan pedagogista dokumentointia, aikuiset ovat aidosti kiinnostuneita lapsista sekä heidän ainutlaatuisuudestaan.

Kolmannessa Satakielen teesissä lapsi koetaan elävän vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. ”Lapsella koetaan olevan kolmenlaisia opettajia: aikuiset, toiset lapset sekä ympäristö” (Hämeenlinnan kaupunki n.d.) Pedagogista dokumentointia toteutetaan valokuvaamalla, jossa mukana ovat

aikuiset, toiset lapset sekä ympäristö. Kolmas teesi toteutuu mielestäni todella hyvin, kun dokumentointia tehdään yhdessä koko päiväkotiryhmän kesken, sillä lapset oppivat siinä paljon aikuisilta sekä toisiltaan.

Neljännessä teesissä lapsella kerrotaan olevan sata kieltä (Hämeenlinnan kaupunki n.d.) ”Sadalla kielellä tarkoitetaan, että lapsella on sata kieltä sekä tapaa ajatella, ilmaista itseään, ymmärtää sekä kohdata muita”. Mielestäni tutkimuskohteena olleen päiväkodin dokumentointitapa auttaa lapsia toimimaan vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa, ja näin ollen opettamaan muiden kohtaamista. Viides teesi kertoo Satakielipedagogiikan työmenetelmiä olevan pedagoginen dokumentointi sekä tutkiva oppiminen (Hämeenlinnan kaupunki n.d.). Päiväkodin dokumentointitapa vaihtuvine viikkovalokuvaseinineen ja valokuvakollaaseineen, joiden valokuvista osa päättyy lapsen valitsemana lapsen kasvunkansioon, tekee lapsen maailma näkyväksi ja kertoo lapselle, että häntä ja hänen toimintaansa arvostetaan juuri sellaisena.

7.1.4 Pohdinta ja kehittämis ehdotukset

Rintakorpi on vuonna 2014 väitöstutkimuksessaan selvittänyt suomalaisten lastentarhanopettajien käsityksiä dokumentoinnista ja heidän kokemuksistaan sen toteuttamisesta käytännössä. Tutkimuksesta selviää lastentarhanopettajien löytäneen dokumentoinnista keinon, jolla kertoa vanhemmille päiväkotiryhmän toiminnasta. Tuloksista selviää myös, että lastentarhanopettajat kokivat löytäneensä dokumentoinnin avulla uuden keinon, jolla he voivat lisätä lasten osallisuutta toiminnan sisältöjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 18.) Verrattaessa Rintakorven tutkimustuloksia ja oman tutkimukseni tuloksia huomaan paljon yhteneväisyyksiä. Myös oman opinnäytetyöni tulosten mukaan päiväkodin työntekijät näkevät dokumentoinnin hyvänä keinona kertoa päiväkodissa tapahtuneista asioista lasten vanhemmille. Yhtenevyyttä on mielestäni myös lasten osallisuuden lisäämisessä, sillä myös oman tutkimukseni mukaan pedagoginen dokumentointi on hyvä keino lisätä lasten osallisuutta toiminnan sisältöjen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kellokumpu (2018) on tehnyt opinnäytetyön pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmän käynnistämisestä varhaiskasvatuksessa. Työn yhtenä tavoitteena oli havaita hyviä tapoja varhaiskasvatuksessa toteutettavalle pedagogiselle dokumentoinnille. Tutkimuksessaan hän toteutti päiväkodin työntekijöille benchmarking-kyselyn, jolla selvitettiin pedagogisen dokumentoinnin käyttämistä helpottavia ja haittaavia tekijöitä. Työntekijät kokivat pedagogista dokumentointia haittaavaksi tekijäksi kehnnot dokumentointivälineet. Sama ongelma nousi esille omassa tutkimuksessa, jossa työntekijät kokivat laitteiden vähyyden ja huonouden heikentävän dokumentointia.

Opinnäytetyöprosessissa olisin voinut laajentaa tutkimuskohdetta, eli olisin voinut ottaa mukaan myös lasten vanhemmat. Rajasin vanhemmat tutkimuksen ulkopuolelle, sillä opinnäytetyön laajuutta ajatellen lasten ja työntekijöiden haastattelu oli riittävä aineisto. Lisäksi halusin erityisesti tarkastella, mikä merkitys pedagogisella dokumentoinnilla on lapsille sekä mitä työntekijät ajattelevat pedagogisen dokumentoinnin olevan. Jatko-tutkimuksena voisi selvittää vanhempien näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista eli selvittäisi, miten vanhemmat siitä hyötyvät.

Tutkimuskohteena olevan päiväkodin kuvakollaasiseinään voisi laittaa kuvia teemojen mukaan eri kohtiin, sillä tällä hetkellä kaikki kuvat laitetaan seinälle tiettyyn kohtaan viikkojen mukaan (Kuva 6, s. 21). Teemoja voisivat olla esimerkiksi haastatteluissa käyttämäni apusanat lapsille eli askartelu, leikki, liikunta, retket ja vierailut sekä muita sopivia teemoja. Kuvat olisi hyvä kiinnittää seinälle eri teemojen alle, jotta lasten olisi helpompi paikantaa kuvia ja tutkia niitä. Tällä hetkellä kuvat ovat vain viikkojen mukaan laitettu tiettyyn kohtaan ja lasten voi olla vaikea löytää sieltä haluamaansa kuvaa vaikka siitä, mitä leikkinyt päiväkotikaverin kanssa. Lasten henkilökohtaisia kasvunkansioita voisi myös kehittää pedagogisen dokumentoinnin näkökulmasta lisää, ja liittää kuvien yhteyteen lapsen kuvista kertomaa suorina lainauksina, jotka elävöittäisivät kansioita ja lisääisivät lasten osallisuutta. Kasvunkansiosta esimerkkikuva on sivulla 10.

Mielestäni valokuvaus on hyvä dokumentoinnin väline, sillä kuvien avulla lapset voivat muistella, mitä ovat tehneet ja tiedostaa paremmin oman kehittymisensä ja oppimisensa. Kuvat ovat koko ajan näkyvillä päiväkodin seinällä eli lapset pääsevät koska vain katsomaan kuvia tai esittelemään niitä vanhemmilleen. Mielestäni tämä dokumentointitapa lisää myös vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa, sillä heille on koko ajan näkyvillä, mitä lapsi on viikon tai koko päiväkotikauden aikana päiväkodissa tehnyt. Päiväkodin käyttämä dokumentointitapa vie hyvin vähän aikaa päiväkodin arjesta ja se toimii, sillä kaikki työntekijät ovat sitoutuneet siihen hyvin. Dokumentointi on myös mukavaa lasten ja aikuisten yhteistä tekemistä, jossa lapset saavat myös tuoda esille oman mielipiteensä siitä mistä kuva otetaan.

Tutkimustehtävänäni oli selvittää päiväkodin työntekijöiden näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista sekä sitä, miten lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista, jonka toteutusmenetelmänä on valokuvaus. Mielestäni sain tutkimuskysymyksiini vastaukset. Työntekijät kokevat valokuvaamisen hyvänä pedagogisen dokumentoinnin keinona ja näkevät siinä hyvin vähän ongelmia. Lasten osallisuus toteutuu pedagogisessa dokumentoinnissa siten, että lapset saavat itse kuvata ja valita kuvia, joita päiväkodin kuvaseinälle kiinnitetään. Lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista siten, että se tekee lapsen arkea näkyväksi ja auttaa lasta ymmärtämään paremmin tekemiään ja oppimiaan asioita. Johtopäätöksistä voidaan siis todeta lasten oikeasti hyötyvän pedagogisesta dokumentoinnista, jota toteutetaan valokuvaamalla kuva.

Opinnäytetyöprosessi oli minulle hyvin opettavainen. Opin, miten tehdään tutkimusta, mitä kaikkia etukäteisvalmisteluja tulee tehdä, ennen kentälle haastatteluihin lähtöä. Koen tehneeni työn, jolla on merkitystä, sillä lasten näkökulmaa pedagogiseen dokumentointiin ei ole tutkittu paljoa. Sain tutkimuksestani konkreettisia tuloksia, joiden pohjalta voidaan todeta pedagogisen dokumentoinnin olevan suureksi hyödyksi lasta ajatellen.

Päiväkodin työntekijät pitivät opinnäytetyöni aihetta hyvänä ja ajankohtaisena. Sain työntekijöiltä positiivista palautetta hyvistä ja monipuolisista haastattelukysymyksistä. Työni on hyvin hyödynnettävissä opinnäytetyöni yhteistyökumppanille. Tutkimustulosten avulla yhteistyökumppani eli päiväkotipystyy kehittämään pedagogista dokumentointia entistä paremmaksi ja myös sellaiseksi, että se palvelee lasten tarpeita enemmän.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut valtavasti pedagogisesta dokumentoinnista. Lastentarhanopettajan opinnoissa pedagogista dokumentointia käsiteltiin melko suppeasti. Opinnäytetyötä tehdessäni olen saanut ilokseni huomata, että pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan selville lapsen mielenkiinnon kohteita sekä oppimista ja kehittymistä. Valokuvaaminen on todella hyvä ja lapsia osallistava pedagogisen dokumentoinnin menetelmä, joka vie pienen hetken päiväkodin arjesta, mutta sen avulla saadut dokumentit eli kuvat jäävät elämään pitkäksi aikaa. Hienoimpia asioita pedagogisessa dokumentoinnissa on se, että se tuo lapsen arkea päiväkodissa vanhemmille näkyväksi ja näin ollen tuo myös heille osallisuutta. Opinnäytetyöprosessi oli minulle erittäin opettavainen matka, jonka avulla olen kehittynyt ammatillisesti todella paljon. Olen saanut ymmärryksen, miksi ja keitä varten pedagogista dokumentointia tehdään.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- AVI (2017). Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelun, arvioimisen ja kehittämisen välineenä. Aluehallintovirasto. Haettu 13.12.2017 osoitteesta https://www.avi.fi/documents/10191/9780024/Rintakorpi_Pedagoginen+dokumentointi/26a4cfff-a7f1-4d71-91c9-a91cb31e3e7f
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja L. (2009). *Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Vantaa: Edufin Oy.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2017). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Hujala, E. & Turja, L. (2017). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hämeenlinnan kaupunki (2017). Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma. Haettu 1.3.2018 osoitteesta http://www.hameenlinna.fi/pages/37452073/VASU2017_HML_nettiin.pdf
- Hämeenlinnan kaupunki (n.d.). Satakielipedagogiikkaa Hämeenlinnassa. Satakieli-teesit. Haettu 20.12.2017 osoitteesta <http://www.hameenlinna.fi/pages/410707/teesit%20satakieli.pdf>
- Kellokumpu, M. (2018) *POLKU LAPSEN AJATUKSIIN – Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmän käynnistäminen päiväkodissa*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Karelia-ammattikorkeakoulu. Haettu 26.2.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201801211483>
- Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (2017). *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino.
- Koivunen, P.-L. & Lehtinen, T. (2015) *Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille*. Jyväskylä: PS-kustannus.

OPH (n.d.). Varhaiskasvatus. Opetushallitus. Haettu 16.12.2017 osoitteesta http://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

OPH (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Haettu 15.12.2017 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Rauhala, A. (2017). *Varhaiskasvattajien näkemyksiä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisesta*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutus. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 19.12.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017090414774>

Rintakorpi, K. (2017). Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. *Nyt on pedagogiikan aika!* 1/2017, 27. Haettu 22.12.2017 osoitteesta http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Uutiset?&contentID=1408918866002&page_name=Pedagogiikan+aika+-+opettajuus+vahvistuu+varhaiskasvatuksessa

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. (2017). *Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Lasten keskus.

Rintakorpi, K. (2010). *Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustiede. Helsingin yliopisto. Haettu 19.12.2017 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24870/lastento.pdf>

Stacey, S. (2015). *Pedagogical Documentation in Early Childhood - sharing children's learning and teachers' thinking*. St. Paul, MN: Refleaf Press. Haettu 27.4.2018 osoitteesta https://books.google.fi/books?id=IznoCAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=pedagogical+documentation+in+kindergarten&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwjPzc_xNTaAhXoDZoKHcsp-BaEQ6AEIJAA#v=onepage&q=pedagogical%20documentation%20in%20kindergarten&f=false

Talentia (2017.). *Arkij, arvot ja etiikka - sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet*. Ammattieettinen lautakunta 2013-2016. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Varhaiskasvatuslaki 2015/580. Haettu 14.1.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036#L1P7b>

Teemahaastattelu runko

Haastattelukysymykset päiväkodin työntekijöille (yksilöhaastattelu)

1. Pedagoginen dokumentointi
 - Mitä se on
 - Miksi sitä tehdään
2. Valokuvaaminen dokumentoinnin välineenä (lasten näkökulmasta)
 - Hyödyt
 - Haitat
 - Kuinka voisi kehittää
 - Miksi olette valinneet tämän menetelmän
3. Lasten osallisuus pedagogisessa dokumentoinnissa
 - Miten toteutuu
 - Miten voisi lisätä

Haastattelukysymykset lapsille (pari tai 3 hengen ryhmähaastattelu)

1. Mitä olette viime viikolla tehneet päiväkodissa?
 - Leikki
 - Retket
 - Vierailut
 - Askartelu
 - Liikunta
2. Mitä uutta olette oppineet viime viikon aikana päiväkodissa?
 - Leikki
 - Retket
 - Vierailut
 - Askartelu
 - Liikunta

Lupakyselylomake vanhemmille

Tervehdys, päiväkotilasten vanhemmat!

Olen Hämeen ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sosionomiopiskelija. Olen edennyt sosionomi-opinnoissani opinnäytetyön teko vaiheeseen. Opinnäytetyöni aiheena on pedagoginen dokumentointi, jota tutkin sekä varhaiskasvattajien, että lasten näkökulmasta.

Valitsin pedagogisen dokumentoinnin opinnäytetyöni aiheeksi, sillä se on hyvin ajankohdainen ja mielenkiintoinen aihe. Virvatulet ryhmässä pedagogista dokumentointia toteutetaan valokuvauksen avulla. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka lapset hyötyvät pedagogisesta dokumentoinnista. Haastattelen myös päiväkodin työntekijöitä pedagogisesta dokumentoinnista ja selvitän heidän näkökulmansa siihen, kuinka lapset siitä hyötyvät. Tutkimuksen toteutan tekemällä varhaiskasvattajille yksilöhaastattelun sekä lapsille ryhmähaastattelun. Tarkoitukseni olisi haastatella lapsia ryhmähaastattelulla alla olevan haastattelu rungon avulla dokumenttien eli kuvien edessä sekä ilman niitä.

Haastattelukysymykset lapsille

1. Mitä olette viime viikolla tehnyt päiväkodissa?

- Leikki
- Retket
- Vierailut
- Askartelu
- Liikunta

2. Mitä uutta olette oppineet viime viikon aikana päiväkodissa?

- Leikki
- Retket
- Vierailut
- Askartelu
- Liikunta

”Pedagoginen dokumentointi on yhtenäinen prosessi, jossa dokumenttien ja havaintojen vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostaa käsityksen pedagogisesta toiminnasta”. Dokumentointi tekee mahdolliseksi lasten ja huoltajien osallistumisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun sekä toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Dokumentoinnin avulla on tarkoitus tulla tietoisemmaksi lasten elämismaailmasta, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Dokumenttien kuten piirrosten tai valokuvien kautta voidaan lasten kanssa yhdessä käsitellä heidän oppimiaan asioita sekä kehitystä. Pedagogisen dokumentoinnin kautta saatuja tietoja hyödynnetään varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa. (OPH 2016, 37)

Kerään tietoa opinnäytetyötäni varten Maaliskuun 2018 aikana, jolloin minun tulisi haastatella päiväkodin henkilökuntaa sekä lapsia. Taltioin haastattelut äänittämällä ne. **Valmiissa opinnäytetyössäni ei tule näkymään päiväkodin nimeä eikä selviämään haastattelemani lasten henkilöllisyyksiä.** Tarkoitukseni olisi ottaa kuvia dokumenteista eli kuvaseinästä, jotka tulisivat näkymään ainoastaan opinnäytetyöni loppuseminaarissa muille opiskelijoille.

Haen tutkimuslupaa Maaliskuun 2018 ajaksi lasten haastattelua varten.

Jos teillä heräsi lisäkysymyksiä opinnäytetyöhöni liittyen, niin vastaan niihin mielelläni!

Ystävällisin yhteistyöterveisin

Tiia Mäkinen

tiia.makinen@student.hamk.fi

Lupakysely vanhemmille

Lapsen nimi/ Lasten nimet

Lastani saa kuvata	KYLLÄ	EI
Lapseni saa osallistua ryhmähaastatteluun	KYLLÄ	EI

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Palautus päiväkodille 9.3.2018 mennessä!